

Lokalna razvojna strategija LAG-a „VINODOL“ za razdoblje 2023. – 2027.

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
Podmjera 19.1. „Pripremna pomoć“ u okviru Mjere 19. „LEADER – CLLD“

LAG „VINODOL“

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014. – 2020.
Udio sufinanciranja: 90% EU, 10% RH
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

SADRŽAJ

1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LRS	4
1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a	4
1.1.1. Područje LAG-a	4
Slika 1. Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u	5
Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske	6
Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u	7
1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a.....	9
1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a	10
1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština.....	10
Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a	11
1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a.....	11
Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a	12
Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a	13
1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a	14
Tablica 4: Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a	15
1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a.....	16
Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a.....	17
1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a.....	18
Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji LAG područja.....	20
Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a.....	20
Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a.....	21
Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	21
Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a	22
Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a	22
Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a	23
Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a.....	23
Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a.....	24
Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a	24
Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a.....	25
1.3. Demografske značajke LAG područja	26
Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a.....	26
Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a	27
2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.	28
Tablica 19: Rezultati provedbe LRS u razdoblju 2014. – 2022. i provedbe drugih projekata	29
3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS	30

3.1. Opis partnerstva.....	30
Tablica 20: Članovi LAG-a (Skupština LAG-a)	30
Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS.....	31
Tablica 22: Tijelo LAG nadležno za odabir projekata na LAG natječaju	31
3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS.....	31
Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS	32
4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA	34
4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize.....	34
Tablica 24: SWOT analiza LAG-a	34
5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS	37
5.1. Prikaz potreba LAG područja.....	37
Tablica 25: Potrebe LAG područja.....	37
5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS	39
Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS	39
5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje	42
Tablica 27: Intervencije u LRS.....	42
Tablica 28: Opis intervencija.....	45
5.4. Opis procesa odabira projekata na LAG natječajima	56
5.5. Usklađenost LRS sa ZPP	58
Tablica 29: Usklađenost LRS sa SP ZPP	58
6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS.....	59
6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS	59
Tablica 30: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS.....	60
6.2. Opis praćenja (monitoring) i procjene (evaluacija) provedbe LRS	61
Tablica 31: Plan pokazatelja provedbe LRS – pokazatelji outputa (ostvarenja)	Pogreška!
Knjižna oznaka nije definirana.	
Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP.....	62
7. FINANCIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS	63
7.1. Financijski plan provedbe LRS	63
Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS	63
7.2. Akcijski plan provedbe LRS.....	64
Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS	64
8. PRILOZI.....	65

1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LRS

1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a

1.1.1. Područje LAG-a

Područje LAG-a „VINODOL“ nalazi se u potpunosti u Primorsko-goranskoj županiji, koja je smještena na zapadu Republike Hrvatske, a po NUTS klasifikaciji pripada Jadranskoj Hrvatskoj. Unutar Primorsko-goranske županije razlikuju se tri osnovna područja: goransko, priobalno i otočno područje. Goransko područje obuhvaća oko 37% prostora, priobalje s neposrednim zaleđem 34% prostora, dok otoci obuhvaćaju 29% teritorija.

Područje LAG-a „VINODOL“ zauzima najveći dio Hrvatskog Primorja, odnosno, Kvarnerskog zaljeva. Smješteno je na sjeveroistočnom dijelu Hrvatskog Primorja, ispod Kapele s jedne strane, Kvarnerskih otoka s morske te Gorkog kotara s kontinentalne strane.

Prostor LAG-a obilježava razvedenost obale, posebne klimatske pogodnosti i položajna blizina prostoru srednje Europe. Povoljan geoprometni položaj utjecao je na gospodarstvo tako da značajan dio stanovništva radi u gospodarskim djelatnostima vezanim uz promet i more.

Površina LAG-a „VINODOL“ iznosi 683 km², što čini 19,04% kopnenog prostora Primorsko-goranske županije, koji iznosi 3.587 km².

LAG „VINODOL“ graniči s pet LAG-ova: na sjeverozapadnoj granici s LAG-om Terra Liburna, na južnoj granici s LAG-om Lika, s morske, odnosno zapadne, strane s LAG-om Kvarnerski otoci, sa sjeveroistočne strane s LAG-om Gorski kotar te malim dijelom na istoku s LAG-om Frankopan.

Područje LAG „VINODOL“ obuhvaća sedam jedinica lokalne samouprave: Grad Bakar, Grad Crikvenica, Grad Kraljevica, Grad Novi Vinodolski, Općina Čavle, Općina Kostrena i Vinodolska općina, unutar kojih se nalazi 54 naselja: Bakar, Hreljin, Krasica, Kukuljanovo, Plosna, Ponikve, Praputnjak, Škrlevo, Zlobin, Crikvenica, Dramalj, Jadranovo, Selce, Bakarac, Kraljevica, Križišće, Mali Dol, Šmrika, Veli Dol, Bater, Bile, Breze, Crno, Donji Zagon, Drinak, Gornji Zagon, Jakov Polje, Javorje, Klenovica, Krmpotske Vodice, Ledenice, Luka Krmpotska, Novi Vinodolski, Podmelnik, Povile, Ruševo Krmpotsko, Sibinj Krmpotski, Smokvica Krmpotska, Zabukovac, Buzdohanj, Cernik, Čavle, Grobnik, Ilovik, Mavrinci, Podčudnič, Podrvanj, Soboli, Zastenice, Kostrena, Bribir, Drivenik, Grižane-Belgrad i Tribalj.

Cjelokupno područje LAG-a „VINODOL“ je povijesno povezano, što dokazuje Vinodolski zakonik (najstariji cjelovito sačuvan zapis običajnog prava i jedan od najvažnijih pravnih spisa srednjovjekovnog europskog prava), iz kojeg je vidljivo da je današnje područje LAG-a bilo u sastavu vinodolske upravno-političke cjeline davne 1288. godine. Promatrajući današnju situaciju s gledišta poljoprivrede te posebice vinogradarstva, treba naglasiti i povezanost cjelokupnog LAG područja kroz vinogradarsku podregiju Hrvatsko primorje, dio Vinogorja Opatija – Rijeka – Vinodol.

Prema Popisu stanovništva iz 2021. godine na području LAG-a živi 40.630 stanovnika u 15.944 kućanstava, što predstavlja pad broja stanovnika za 7,89% te pad broja kućanstava za 6,24% u odnosu na Popis stanovništva iz 2011. godine. Najveći pad bilježi Grad Novi Vinodolski (15,35%), koji je u razdoblju 2011/2021 izgubio 785 stanovnika. S druge strane, najrazvijenija jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj, Općina Kostrena, bilježi rast broja stanovnika za 5,22% a broj kućanstava 5,81%.

Gustoća naseljenosti na području LAG-a iznosi 59,49 stanovnika/km², manje u odnosu na županijski prosjek (73,99 stanovnika/km²) i manje u odnosu na državni prosjek (68,41 stanovnika/km²). Najveći broj stanovnika, njih 9.980, živi u Gradu Crikvenici, a najgušća naseljenost je u Općini Kostrena (366,50 stanovnika/km²). Najmanje stanovnika živi u Vinodolskoj općini (3.190), dok je Grad Novi Vinodolski najrjeđe naseljena jedinica lokalne samouprave sa 17 stanovnika/km². Grad Novi Vinodolski ima 20 naselja, od čega u četiri nema niti jednog stanovnika, dok pet naselja ima manje od 10 stanovnika.

Slika 1. Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u

Izvor: Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije

Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske

Izvor: *Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije*

Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u

Osnovni statistički podaci o LAG-u						
Naziv JLS	Broj stanovnika u JLS	Naselja iz JLS u sastavu LAG-u	Broj stanovnika u naselju	Površina JLS km ²	Gustoća stanovnika u JLS (stan/km ²)	Broj kućanstava u JLS
Grad Bakar	7.573	Bakar	1.187	125	60,58	2.869
		Hreljin	2.139			
		Krasica	1.325			
		Kukuljanovo	870			
		Plosna	46			
		Ponikve	44			
		Praputnjak	532			
		Škrljevo	1.158			
		Zlobin	272			
Grad Crikvenica	9.980	Crikvenica	6.239	29	344,14	4.135
		Dramalj	1.366			
		Jadranovo	1.077			
		Selce	1.298			
Grad Kraljevica	4.066	Bakarac	287	18	225,89	1.622
		Kraljevica	2.415			
		Križišće	79			
		Mali Dol	161			
		Šmrika	963			
		Veli Dol	161			
Grad Novi Vinodolski	4.328	Bater	93	262	16,52	1.759
		Bile	7			
		Breze	14			
		Crno	8			
		Donji Zagon	114			
		Drinak	8			
		Gornji Zagon	16			
		Jakov Polje	12			
		Javorje	1			
		Klenovica	272			
		Krmpotske Vodice	0			
		Ledenice	164			
		Luka Krmpotska	0			
Novi Vinodolski	3.336					

		Podmelnik	0			
		Povile	220			
		Ruševo Krmpotsko	2			
		Sibinj Krmpotski	32			
		Smokvica Krmpotska	29			
		Zabukovac	0			
Općina Čavle	7.059	Buzdohanj	1.648	85	83,05	2.593
		Cernik	1.274			
		Čavle	1.269			
		Grobnik	414			
		Ilovik	20			
		Mavrinci	1.035			
		Podčudnič	468			
		Podrvanj	415			
		Soboli	178			
		Zastenice	338			
Općina Kostrena	4.398	Kostrena	4.398	12	366,50	1.656
Vinodolska općina	3.226	Bribir	1.480	152	21,22	1.310
		Drivenik	332			
		Grižane-Belgrad	818			
		Tribalj	596			
Ukupno LAG	40.630		40.630	683	59,49	15.944
Osobna iskaznica LAG-a						
OIB	61095490829					
Adresa sjedišta	Bribir 46a, 51253 Bribir					
Adresa podružnica	n/p					
Kontakt telefon	+385(0)51436 231					
Kontakt e-mail	lag.vinodol@gmail.com					
Mrežna stranica	http://lag-vinodol.hr					

Izvor: Državni zavod za statistiku – za osnovni statistički podaci o LAG-u

1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a

Priobalje LAG-a prostire se od Uvale Martinšćice kod Kostrene na zapadu do Sibinja Krmpotskog na istoku. Taj dio je uzak priobalni pojas, u zapadnom dijelu omeđen masivom Učke, na sjeveru priobalnim grebenima Grobnišćine, a na istoku vinodolskom priobalnom uzvisinom.

Nadmorska visina kreće se od 0 do 1528 m n/v, koliko iznosi najviši vrh Risnjak, koji se nalazi na samoj granici s Gorskim Kotarom.

Na dijelu priobalja prevladavaju slabo propusne naslage paleogenskog fliša, koje u vinodolskoj udolini omogućavaju poljoprivrednu djelatnost. Vinodolska flišna zona u svojem je sjeverozapadnom dijelu potonula i potopljena morem, tvoreći morfološki prepoznatljiv prostor Bakarskog zaljeva. S iznimkom flišnog pojasa Klana – Cernik – Vinodol, ostali dio priobalja građen je od karbonatnih stijena kredne starosti. Zbog relativno velike nagnutosti padina, tla su velikim dijelom erodirana ili vrlo tanka. Kamenjar je raširen, a znatne su vapnenačko-dolomitne površine pokrivene smeđim tlom.

Raznolik litološki sastav i geomorfološki procesi, kao i klimatski, hidrološki i antropogeni utjecaji, uvjetovali su razvoj različitih tipova tala, koji tvore veliki broj zemljišnih kombinacija. Posebno se ističu plitka i kamenita tla u priobalju, crvenice u ponikvama i udubljenim terenima, osobito u nižim predjelima, rendzine i planinske crnice u gorskim predjelima te antropogena rigolana tla i antropogena tla na terasama. Primorskim dijelom dominiraju smeđa tla, crvenice i litosoli. Na flišu, koji se prostire od Klane, kroz dolinu Rječine, do Vinodola, nalaze se najvrjednija tla namijenjena poljoprivredi.

Najkvalitetnije poljoprivredne površine nalaze se u području Vinodolske doline i Grobničkog polja. Kvalitetna zemljišta nalaze se i na području Grobinštine, u zaleđu Bakarca i dijela Vinodola. Ova zemljišta od posebne su važnosti za uzgoj posebnih kultura, a melioracijom i primjenom agrotehničkih mjera mogu se poboljšati njihova svojstva.

Najveći dio LAG-a karakteriziraju područja plodnih sedimenata bogata vodom. Podzemnom cirkulacijom iz planinskog zaleđa nastaju brojni izvori, kojima se napajaju vodovodi obalnih gradova i naselja. Stalni vodotoci nalaze se najvećim dijelom unutar Vinodolske doline. Mnogi izvori na području LAG-a su vode, koje veći dio vremena imaju sva obilježja čistih podzemnih voda, ali se u određenim hidrološkim prilikama, poput obilnih kiša nakon sušnih razdoblja, javljaju onečišćenja. Zbog obilja vodenih tokova, Vinodolska dolina ima velikih problema s klizištima tla, koji se nepovoljno odražavaju na stanje prometnica na tom području. Postoji i problematika zaslanjenja u izvoru u Bakarskom zaljevu i Novljanskoj Žrnovnici, zbog crpljenja voda u sušnom razdoblju.

Na području LAG-a postoje dva jezera. Podno mjesta Ponikve nalazi se krški fenomen, koji predstavlja atrakciju zbog vode koja se pojavljuje, pa nestaje, nekada čak i u istom danu. Drugo je Tribaljsko jezero, umjetno akumulacijsko jezero, stvoreno za potrebe hidroelektrane Vinodol.

Područje LAG-a ima pretežito mediteransku klimu uz more, a sub-mediteransku na primorskim padinama, s utjecajima planinske klime (bura, kiša i snijeg) tijekom zimskih mjeseci.

Mediteransku klimu obilježavaju blage i ugodne zime te topla i sunčana ljeta. Sunčanih sati u godini ima od 2400 do 2500. Prosječna temperatura zimi kreće se oko 10 °C, a ljeti ne prelazi 29 °C, što daje prosječnu godišnju temperaturu od oko 16 °C.

U višem, sub-mediteranskom klimatskom pojasu, temperature su nešto niže, osobito zimi, a količine oborina nešto veće. Također, zimi se na višim predjelima duže zadržava snijeg.

Temperature mora kreću se od 10 °C zimi, do 26 °C ljeti. Godišnji prosjek oborina iznosi 1250 mm, a kišno razdoblje je isprekidano u jesen, zimi te u proljeće. Najviše oborina padne tijekom jeseni. Snježni pokrivač rijetko se javlja, neredovito bez tendencije zadržavanja. Pojava magle je vrlo rijetka s prosjekom od tri dana godišnje.

Prosječna godišnja relativna vlaga zraka iznosi 71% te se kreće u rasponu suhog zraka. Kakvoća zraka na većem dijelu područja LAG-a je I. kvalitete.

Najznačajniji vjetrovi su bura, jugo i maestral. U prosjeku, 114 dana godišnje puše jaka i orkanska bura, koja stvara probleme u prometu, utječe na poljoprivrednu proizvodnju i stvara štete na imovini.

1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a

1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština

Područje LAG-a „VINODOL“ spoj je bogatog kulturnog i povijesnog nasljeđa.

Iz ovoga kraja potječu, ili su svoj utjecaj ostavile, brojne povijesne ličnosti kao što su moćni feudalni vladari Zrinski i Frankopani, svjetski slavan minijaturist Julije Klović, obitelj Mažuranić, iz koje je potekao niz važnih hrvatskih književnika i vladara, botaničar i profesor prirodnih znanosti Josip Pančić, istaknuti hrvatski, znanstveni djelatnik na području meteorologije i seizmologije i svjetski priznati seizmolog Andrija Mohorovičić, otac domovine - političar, publicist i književnik Ante Starčević, jedan od utemeljitelja hrvatske bratske zajednice u SAD-u Josip Marohnić, brojni poznati kapetani i dr.

Na slavnu prošlost Vinodola podsjećaju i frankopanski kašteli opasani zidinama. Jedan od najstarijih europskih pravnih dokumenata, koji su pisani narodnim jezikom, nastao je 1288. godine u Novom Vinodolskom. Potpisnici „Vinodolskog zakonika“ bili su predstavnici devet vinodolskih knežija: Novi Vinodolski, Ledenice, Bribir, Grižane, Drivenik, Hreljin, Bakar, Trsat i Grobnik. Zakonik je pisan glagoljicom, staroslavenskim pismom koje nastaje početkom 9. stoljeća i koristi se do početka 19. stoljeća, kada sve veću ulogu dobiva latinica. Glagoljica se među Hrvatima najsnažnije ukorijenila upravo na Kvarneru i njemu susjednim područjima.

Dvorac Nova Kraljevica, građen s osnovom kasnorenesansne utvrde, ali s mnoštvom baroknih detalja. Iako izvana izgleda kao utvrda, nije građen s tom svrhom, jer tada na ovom području i nije bilo potrebe za jačom utverdnom, nego je izgrađen kao rezidencijalni dvorac. Grad Kraljevica, Primorsko-goranska županija i Republika Hrvatska prepoznali su vrijednost zdanja i značaj ovog dvorca u povijesti Hrvatske, koji je obnovljen 2021. godine, kao multifunkcionalan prostor s kulturnim, multimedijalnim, poslovnim, turističko-ugostiteljskim i društvenim sadržajima.

Frankopanski kaštel Grada Grobnika izvorno je građen još oko 1000. godine, a danas vidljivi dijelovi potječu iz vremena između 15. i 17. stoljeća. Izgrađen na strateški vrlo važnoj poziciji, Kaštel je bio čuvarom Grobnišćine, a danas je pretvoren u galeriju i muzej te je dom raznih kulturnih manifestacija.

Kaštel u Bakru se kao frankopanska utvrda spominje u 13. stoljeću i jedan je od kasnijih frankopanskih kaštela nepravilnog trokutastog tlocrta s dvorištem iznutra i tri isturene kule.

Na području LAG-a trag su ostavili i Rimljani, od kojih je ostao naziv Ad Turres. Naziv se i dalje koristi na području Crikvenice, gdje je danas arheološko nalazište, odnosno, gdje se nalaze iskopine keramičarske radionice iz 1. st. pr. Kr., a posebno se ističe jedinstven tip rimske amfore, koja je prema nalazištu na kojemu je otkrivena i dobila ime Crikvenica.

Na istom području postoji i pučka stambena arhitektura kamenih jednokatnih domaćih, primorskih kućeraka s konobom, obrtom, ili trgovinom u prizemlju, a koja je karakteristična za cijeli primorski dio LAG-a. Ta arhitektura pripadala je stoljetnoj tradiciji Kvarnera. Na području LAG-a nastoje se očuvati i nasljeđa ljudskog rada: gromače, pučke šterne i tunere.

Etnografska zona Bakarskih prezida Takala – terase na kojima raste vinova loza, predstavljaju jedan od najdojmljivijih spomenika ljudskog truda i upornosti, podignutih za vrijeme Marije Terezije. Iz tih vinograda potječe i nadaleko poznata Bakarska vodica. Od vremena Marije Terezije u 18. stoljeću potječe i cesta Lujzijana, koja je građena u skladu s najnaprednijim tadašnjim dostignućima gradnje planinskih cesta, a koja je po ocijeni više stručnjaka bila najbolja cesta Austro-Ugarske monarhije. Ista je ispravila nedostatke prethodnih cesta od Karlovca do Hrvatskog primorja, dobivši blaže zavoje, veću širinu i lakše uspone.

Na području LAG-a „VINODOL“, u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, upisano je 66 kulturnih dobara (Prilog 1.), od čega 24 pojedinačnih kulturnih dobara (crkve, kašteli, etnografski i povijesni spomenici), 10 povijesnih cjelina (urbanih i ruralnih, etno zona), sedam arheoloških nalazišta, 16 pojedinačnih pokretnih kulturnih dobara, šest zbirki te tri nematerijalna kulturna dobra (Novljanski mesopust, Bunjevački govori i Grobnička čakavština).

Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a

Popis svih zaštićenih kulturnih dobara na području LAG-a nalazi se u Prilogu 1.

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro
	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Kulturni krajolik	Arheologija	Pojedinačno	Zbirka	
Grad Bakar	3	4	0	0	2	0	0
Grad Crikvenica	8	2	0	2	5	2	0
Grad Kraljevica	3	1	0	0	3	1	0
Grad Novi Vinodolski	2	1	0	3	1	3	2
Općina Čavle	5	0	0	1	0	0	1
Općina Kostrena	0	0	0	0	0	0	0
Vinodolska općina	3	2	0	1	5	0	0
Ukupno LAG	24	10	0	7	16	6	3

Izvor: *Ministarstvo kulture i medija*

1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a

Zahvaljujući bogatoj i raznolikoj prirodi područje LAG-a odlikuje se, u odnosu na neka druga područja u Republici Hrvatskoj i neke površinom mnogo veće europske regije i države, neusporedivo bogatijom biološkom raznolikošću. Posljedično, odlikuje se i s mnogo većim brojem i relativnom površinom zaštićenih i za zaštitu predloženih prirodnih vrijednosti, uključujući brojna i prostrana područja ekološke mreže.

Ekološka mreža NATURA 2000 pokriva 466,9 km², 68,4% ukupne površine LAG-a, a područje je označeno na karti na slici 3.

Prema karti za POP (Područja očuvanja značajna za ptice), zaleđe vinodolske doline i grobničkog polja nalazi se u području značajnom za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za EU (područje Gorski kotar i sjeverna Lika, HR1000019).

Kao strogi rezervat zaštićeno je područje Bijelih i Samarskih stijena, čiji dio pripada području Grada Novi Vinodolski. Područje veličine 1.566 ha zaštićeno je 1985. godine kao prostor izuzetne prirodne ljepote i neobičnih geomorfoloških oblika i očuvanosti biljnog i životinjskog svijeta.

Spomenikom prirode zaštićena su dva stara hrasta medunca u Guljanovu dolcu u Gradu Crikvenica, stara 350 – 400 godina, a predstavljaju ostatak nekadašnjih šuma hrasta medunca ovog područja.

Na području Grada Bakra nalazi se dio Nacionalnog parka Risnjak, koji je ukupne površine 6.340,29 ha, a nacionalnim parkom proglašen je 15.09.1953. godine.

Temeljem odluke o zaštiti biljnih vrsta na ovom području zaštićene su sljedeće vrste:

- tisa (*Taxus bacata L.*), kitajbelov pakujac (*Aquilegia kitajbelli Scholt.*), planinčica (*Trollius europaeus L.*), božikovina (*Ilex aquifolium L.*), žuta sirištara (*Gentiana lutea L. ssp symphyandra*), runolist (*Leontopodium alpinum cass. var. krasense Derg. Hay*), kockavica (*Fritillaria meleagris L.*), lukovičavi ljiljan (*Lilium bulbiferum L.*), kranjski ljiljan (*Lilium carnolicum Bernh. Ex Koch*), ljiljan zlatan (*Lilium martagon L.*), širokolisna veprina (*Ruscus hypoglossum L.*), vratizelja

(*Anacamptis pyramidalis* L.), vazdazeleni likovac (*Daphne laureola* L.), planinski kotrljan (*Eryngium alpinum* L.), bijela naglavica (*Cephalanthera damasonium*) i mirisavi vimenjak (*Platanthera bifolia*). Zaštita faune vrši se na temelju Zakona o zaštiti prirode te prema posebnim pravilnicima o zaštiti pojedinih vrsta faune, Pravilniku o zaštiti sisavaca i Pravilniku o zaštiti gmazova.

Prema podacima Lovačkog saveza PGŽ-a, na području LAG-a od krupne divljači obitavaju: jelen obični, srna obična, divlja svinja, muflon, divokoza i tri velike zvijeri: smeđi medvjed, vuk i ris, a od sitne divljači: zec obični, jazavac, lisica, divlja mačka, kuna bjelica, kuna zlatica, fazan, jarebica kamenjarka, šljuka bena, šojka kreštalica, vrana siva, prepelica pućpura, golub grivnjaš, divlji golub i divlja patka.

Strogo zaštićena fauna na području LAG-a su:

LEPTIRI: apolon (*Parnassius apollo*);

PTICE: voljic maslinar (*Hippolais olivetorum*);

KORNJAČE: barska kornjača (*Emys orbicularis*);

ŽABE: žuti mukač (*Bombina variegata*);

ZMIJE: crna poljarica (*Hierophis viridiflavus carbonarius*), četveroprugi kravosas (*Elphae quatuorlineata*), crvenkapica (*Zamenis situla*);

ŠIŠMIŠI: dugokrili pršnjak (*Miniopterus schreibersii*), oštrouhi šišmiš (*Myotis blythii*), dugonogi šišmiš (*Myotis capaccinii*), veliki šišmiš (*Myotis myotis*), južni potkovnjak (*Rhinolophus euryale*), veliki potkovnjak (*Rhinolophus ferrumequinum*) i mali potkovnjak (*Rhinolophus hipposideros*).

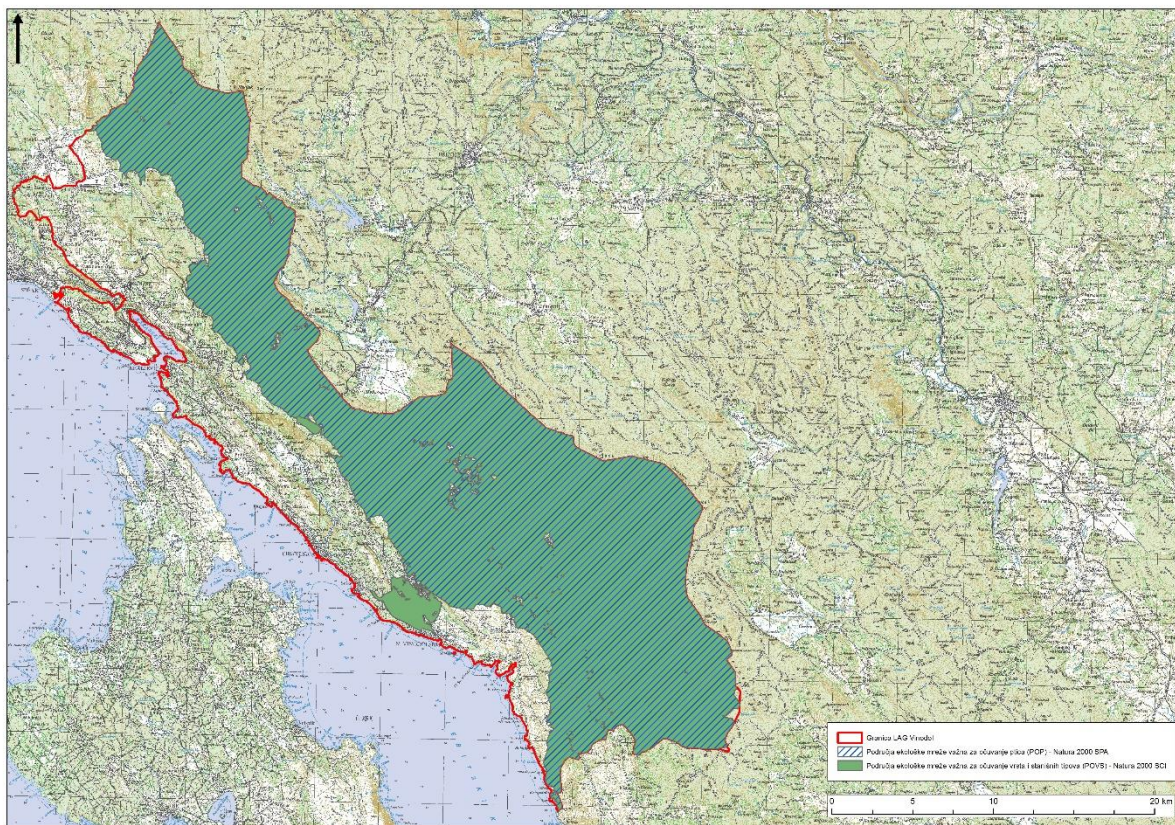
Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a

Kategorija zaštite	Naziv	Površina u ha	Godina proglašenja	JLS-ovi u LAG-u na čijem području se nalazi
Nacionalni park	RISNJAK	6.340,29	15.09.1953.	Bakar
Spomenik prirode	HRAST U GULJANOVOM DOLCU I	0	05.03.2002.	Crikvenica
Spomenik prirode	HRAST U GULJANOVOM DOLCU II	0	05.03.2002.	Crikvenica
Strogi rezervat	BIJELE I SAMARSKÉ STIJENE	1.115,94	20.02.1985.	Novi Vinodolski
Ukupno LAG	4			

Izvor: Bioportal, web portal informacijskog sustav zaštite prirode, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja

Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a

Izvor: *Hrvatska agencija za okoliš i prirodu*

1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a

Cestovnu infrastrukturu na području LAG-a čini sustav autocesta, državnih, županijskih, lokalnih i nerazvrstanih cesta. Ulogu međunarodnog i državnog, ali i primarnog lokalnog pravca ima postojeća državna cesta D8 (Jadranska magistrala). Područjem LAG-a prolazi 32,95 km autoceste A6, Čvorište Bosiljevo 2 (A1) - Delnice - Rijeka čvorište Orehovica (A7) i dio autoceste A7, G. P. Rupa (granica Slovenije) - Matulji - Orehovica - Sv. Kuzam - Hreljin - Šmrika (D8).

Područjem LAG-a prolazi dio magistralne željezničke pruge Zagreb-Rijeka, ukupno 44 km. Pruga je stara preko 120 godina, jedno-kolosiječna, brdskih karakteristika. Uz trasu željezničke pruge Zagreb - Rijeka nalaze se željezničke stanice otvorene za javni putnički promet kao što su Škrljevo, Meja, Melnice, Plase, Zlobin i Drivenik, koje ostvaruju neznatan promet. Uzrok tome je nedostatan broj polazaka i odlazaka vlakova, kao i nedovoljno razvijena željeznička infrastruktura.

Na cijelom području LAG-a nalazi se 710 km biciklističkih staza, od čega se 300 km proteže kroz gradove Crikvenicu i Novi Vinodolski te Vinodolsku općinu.

Zračna luka Rijeka, najbliža LAG-u i najznačajnija u Primorsko-goranskoj županiji, registrirana je za javni domaći i međunarodni promet, a na području LAG-a nalazi se zračno pristanište Grobnik u funkciji sportskog aerodroma.

Priobalne jedinice lokalne samouprave imaju 30 morskih luka, od koji su većina otvorene za javni promet, a manji dio su luke posebne namjene.

Područje LAG-a gotovo je potpuno pokriveno električnom mrežom, ukupno 851,09 km. Najznačajniji proizvođači električne energije su Termoelektrana Rijeka - Urinj i hidroelektrana „Nikola Tesla“ (HE Vinodol), a distribuciju provode HEP Crikvenica i Elektroprimorje Rijeka.

Pokrivenost fiksnom telefonijom je gotovo potpuna, a pokrivenost GSM signalom je zadovoljavajuća. Slobodnim Wi-Fi zonama pokriveni su uglavnom centri naselja i turističke zone.

Distribuciju plina putem plinske mreže imaju samo Čavle, dijelovi Kraljevice, Kostrene te Bakar, Industrijska zona Kukuljanovo. Najveći potrošač plina je INA rafinerija nafte u Kostreni. Potrebno je razvijati distribucijski sustav plinovoda i plinifikaciju Vinodola, Crikvenice i Novog Vinodolskog.

Za grijanje u kućanstvima najviše se koriste drvo i kruta goriva, električna energija, lož ulje i plin.

Raspoložive potencijale za korištenje OIE na području LAG-a čine energija vjetera, sunca, mora i vode. Najslabije je iskorištena energija mora, koju je moguće koristiti putem energije valova, plime i oseke te temperaturnih razlika mora. Iako postoji hidroelektrana u Vinodolu, nedovoljno je iskorišten hidro-potencijal vinodolskog sliva.

Vodoopskrba na području LAG-a odvija se preko dva vodoopskrbna sustava, Novi Vinodolski (KTD VIO Žrnovnica Crikvenica Vinodol d.o.o.) i Rijeka (KD VODOVOD I KANALIZACIJA d.o.o.), a ukupno na području ima 612,75 km vodovoda.

Sustav prikupljanja otpadnih voda te ukupno 175,02 km izgrađene kanalizacije ne zadovoljava potrebe sadašnjih korisnika. Vrlo je raširena uporaba, često nepropisno izvedenih, septičkih jama s upojnim bunarima, a dodatni problem predstavljaju mješoviti sustavi odvodnje (miješanje oborinskih i sanitarnih voda). Javnom odvodnjom upravljaju komunalna društva, pretežno u vlasništvu JLS.

Broj izgrađenih uređaja za pročišćavanje otpadnih voda nije zadovoljavajući, ima ih ukupno pet, od kojih dva za područje Grada Bakar te po jedan na područjima gradova Crikvenice i Novi Vinodolski i Vinodolske općine. U tijeku je provedba projekta „Sustav odvodnje otpadnih voda: Aglomeracije Novi Vinodolski, Crikvenica, Selce“, a za projekte Aglomeracija Kraljevica i Aglomeracija Kostrena (Bakar-Kostrena), priprema se opsežna projektna dokumentacija.

Sa provedbom je započeo projekt Aglomeracija Rijeka ukupne vrijednosti 1.761.563.462,00 kn, koji se jednim dijelom odnosi na područje Općine Čavle. Projekt se sufinancira sredstvima Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija“ za razdoblje 2014.-2020.

Područje LAG-a u potpunosti je pokriveno komunalnim sustavom za gospodarenje otpadom, tri su komunalna društva koja se bave prikupljanjem i obradom otpada. Komunalni i neopasni otpad odlaze se na dva odlagališta, Duplja - Novi Vinodolski i Marišćina – Viškovo. Integralni sustav gospodarenja otpadom uspostavljen je izgradnjom Županijskog centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO) Marišćina, a jedan pretovarni centar izgrađen je na području Grada Novi Vinodolski.

Tablica 4: Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Ukupno
Autocesta	Km	32,95
Državna cesta	Km	130,38
Županijska cesta	Km	158,41
Lokalna cesta	Km	45,09
Nerazvrstana cesta	Km	611,54
Željeznička pruga	Km	44
Biciklističke staze	Km	710
Međunarodne zračne luke	Broj	n/p
Ostale zračne luke	Broj	1
Morske luke	Broj	30
Riječne luke	Broj	n/p
Elektr. ener. kablovi	Km	851,09
Pokrivenost elektroničko-komunikacijske infrastrukture	% pokrivenosti EK infrastrukture – bakrena parica	79,33%
	% pokrivenosti EK infrastrukture – svjetlovod	19,81%
	% pokrivenosti EK infrastrukture – koaksijalni kabel	n/p
Plinovod	Km	19.408
Vodovod	Km	612,75
Kanalizacija	Km	175,02
Pročišćivači otpadnih voda	Broj	5
Centri za gospod. otpadom	Broj	n/p
Pretovarni centri	Broj	1

Izvor: Jedinice lokalne samouprave, jedinice područne (regionalne) samouprave, lokalne i regionalne razvojne agencije, *Infrastruktura po naseljima_za_LAG-ove_HAKOM_220032022_3_vrste infrastrukture*

1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Na području LAG-a nalazi se 29 društvenih/kulturnih domova te domova za mlade u svim jedinicama lokalne samouprave, dok kazalište nema niti jedna jedinica lokalne samouprave, a jedina kino dvorana nalazi se u Crikvenici. Knjižnice se na ovim područjima javljaju od 1839. godine, kao kulturna, obrazovna i informativna središta te omogućavaju pristup znanju svim građanima. Danas, sve jedinice lokalne samouprave posjeduju imaju po jednu knjižnicu, a na području Grada Novi Vinodolski postoji još jedna čitaonica, tako da ih je ukupno osam na području LAG-a.

U svim jedinicama lokalne samouprave nalazi se po jedan muzej ili muzejska zbirka.

Na području LAG-a nalazi se osam vatrogasnih domova te djeluje 10 DVD-a (Bakar, Hreljin, Škrljevo, Zlobin, Crikvenica, Kraljevica, San Marino - Novi Vinodolski, Čavle, Kostrena i Bribir) i dvije javne vatrogasne postrojbe (Javna vatrogasna postrojba Crikvenica i Javna vatrogasna postrojba Grada Rijeke).

Zdravstvena zaštita je dobro organizirana, na području LAG-a postoje dvije poliklinike, osam domova zdravlja, 20 ambulanti i jedna bolnica Thalassotherapia na području Grada Crikvenice. U sklopu doma zdravlja nalazi se hitna pomoć.

Crikvenica ima dugu tradiciju zdravstvene i lječilišne djelatnosti (od 19. stoljeća), koja je začetnik razvitka turizma u Crikvenici. U Crikvenici je smještena specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju bolesti respiratornih organa i lokomotornog sustava Thalassotherapia, a u njenom sklopu izgrađen je i jedini centar za baromedicinu na Kvarneru. Iz područja rehabilitacije sportskih ozljeda, nadaleko su poznate i Terme Selce.

Sustav odgoja i obrazovanja na području LAG-a obuhvaća predškolski odgoj, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje. Visokoškolsko obrazovanje organizirano je u županijskom administrativnom centru, Rijeci.

Predškolski odgoj i obrazovanje provodi se u 18 dječjih vrtića, od kojih je jedan privatni na području Grada Bakar. Jedinice lokalne samouprave (osnivači dječjih vrtića) većim dijelom osiguravaju proračunska sredstva za sufinanciranje boravka djece u vrtićima, dok dio troškova snose roditelji.

Osnovne škole nalaze se u svim jedinicama lokalne samouprave i ukupno ih je 12. Na području LAG-a djeluju dvije srednjoškolske ustanove: SŠ dr. Antuna Barca u Crikvenici i Pomorska škola u Bakru. Pri Pomorskoj školi djeluje i učenički dom „Tomislav Hero“, koji je uređen u skladu s važećim standardima života i rada u učeničkim domovima.

Sportska infrastruktura značajni je čimbenik napretka sporta, a sportske dvorane imaju Bakar, Crikvenica, Kraljevica, Čavle i Kostrena (ukupno devet), dok se nogometna igrališta i boćališta nalaze u svim jedinicama lokalne samouprave. Ukupan broj svih otvorenih sportskih građevina je 47. Jedriličarski i ronilački klubovi djeluju u svim priobalnim jedinicama lokalne samouprave (osim u Općini Čavle i Vinodolskoj općini).

Pored navedene infrastrukture postoje još i biciklističke i planinarske staze, kuglane, teniski tereni, paragliding i dr. U Općini Čavle nalazi se Automotodrom Grobnik, sportski aerodrom od državnog značaja, kao i poznati regionalni Sportski centar Platak – izletišta i skijalište u koji Primorska-goranska županija svake godine ulaže značajna sredstva u cilju daljnjeg razvoja.

Na području LAG-a djeluju brojne ustanove socijalne skrbi, koje pružaju različite vrste usluga. Postoji ukupno 11 domova za starije i nemoćne, dva doma za djecu, Centar za rehabilitaciju „Fortica“ za pružanje socijalnih usluga djeci s teškoćama u razvoju i odraslim osobama s invaliditetom i Centar za rehabilitaciju Rijeka - Podružnica Kraljevica-Oštro.

Izražen je deficit smještajnih kapaciteta namijenjenih starijim i nemoćnim osobama, koji će, s obzirom na demografske trendove starenja stanovništva, biti još izraženiji. Gradovi Crikvenica i Novi Vinodolski provode program Pomoć u kući, namijenjen osobama starijima od 65 godina kojima je potrebna pomoć, Vinodolska općina i Općina Čavle provodili su programe Zaželi, a ostale JLS imaju u svojim proračunima odvojen dio sredstava za sufinanciranje starijih i nemoćnih.

Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Količina
Društveni/kulturni dom, dom za mlade	Broj	29
Kazališta	Broj	0
Kino dvorane	Broj	1
Knjižnice	Broj	8
Muzeji	Broj	3
Vatrogasni dom	Broj	8
Ambulanta	Broj	20
Dom zdravlja	Broj	8
Bolnica	Broj	1
Vrtići	Broj	13
Ostali predškolski objekti	Broj	1
Osnovne škole	Broj	12
Srednje škole	Broj	2
Sportske građevine (zatvorene) ne uključujući školske dvorane	Broj	9
Sportske građevine (otvorene)	Broj	47
Dom za nezbrinutu djecu	Broj	2
Dom za starije i nemoćne	Broj	11
Ustanove za rehabilitaciju ovisnika (koje ne spadaju pod bolnice)	Broj	n/p

Izvor: Jedinice lokalne samouprave jedinice područne (regionalne) samouprave

1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a

Prema osnovnim razvojnim pokazateljima područja LAG-a JLS pripadaju razvojnim skupinama iznad prosjeka RH, od kojih se tri nalaze u skupini 8. (gradovi Bakar i Crikvenica te Općina Kostrena). Skupina 8. označava najrazvijenija područja, a pritom valja istaknuti kako je Općina Kostrena najrazvijenija JLS u RH, koja ima i najviše visoko obrazovanih stanovnika (39,17%) na području LAG-a. Tri JLS nalaze se u skupini 7. (gradovi Kraljevica i Novi Vinodolski te Općina Čavle), dok Vinodolska općina pripada skupini 6.

Na području LAG-a, u 2020. godini u pravnim osobama bilo je zaposleno 8.489 osoba, što je 12% manje nego u 2018. godini. Najveći pad broja zaposlenih osoba u odnosu na 2018. godinu zabilježen je u prerađivačkoj industriji (-447), prvenstveno u Općini Kostrena te administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima (-511), najvećim dijelom u Općini Čavle.

Analizirajući cjelokupno područje LAG-a, prema podacima Hrvatske gospodarske komore, na području LAG-a u 2020. godini bilo je registrirano 1.328 poduzetnika. U tablici 8. vidljivo je povećanje broja poduzetnika po godinama: u 2019. godini za 3,7% te u 2020. godini za 1,9%.

U 2020. godini najviše poduzetnika registrirano je u djelatnostima trgovine na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikala (260), građevinarstva (206), pružanja smještaja te pripremi i usluživanju hrane (192), stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (144) i prerađivačkoj industriji (140).

Iz tablice 9. vidljivo je da se broj obrta, kako u proizvodnoj djelatnosti tako i u uslužnoj, povećava u razdoblju 2018.-2020. Većina obrta (73,29%) u 2020. godini, bavi se uslužnim djelatnostima, od kojih najveći udio čini djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (22,64%).

U 2020. godini od ukupno 1.344 obrta, najveći broj ih djeluje na području Grada Crikvenica (481), a najmanji na području Grada Kraljevice (84).

Prema podacima APPRRR, na području LAG-a je u 2021. godini bilo aktivno 316 poljoprivrednika, što je porast od 15,75% u odnosu na 2015. godinu kada ih je bilo 273. Najviše poljoprivrednika je u Gradu Novi Vinodolski (24,37%), a najmanje u Općini Kostrena (6,33%). Najveći porast broja poljoprivrednika, bilježi Općina Kostrena (53,85%) i Grad Crikvenica (45,71%).

U tablici 10. vidljivo je kako OPG-i čine najveći udio u ukupnom broju poljoprivrednika (73,73%), dok najmanji udio čine zadruge s udjelom od samo 1,27%.

Ekoloških proizvođača ima 33, odnosno 10,44% svih poljoprivrednika.

Što se tiče ekonomske veličine, prevladavaju mala poljoprivredna gospodarstva do 3.000 EUR i njihov udio iznosi 66,77%. Svega četiri poljoprivrednika imaju EVPG preko 100.001 EUR, od kojih se jedan nalazi na području Grada Kraljevice, a preostala tri na području Grada Novi Vinodolski. EVPG između 50.001 i 100.000 EUR ima devet poljoprivrednika od kojih šest na području Grada Novi Vinodolski, dva na području Općine Čavle te jedan na području Grada Kraljevice.

Ukupna poljoprivredna površina na području LAG-a iznosi 1.867,84 ha, od čega najviše na području Grada Novi Vinodolski (1.070,31 ha), a najmanje na području Općine Kostrena (0,16 ha).

Iz tablice 12, vidljivo je da na području LAG-a najveći udio od 86,96% u poljoprivrednoj površini čine krški pašnjaci, a najviše ih je na području Grada Novi Vinodolski. Slijede livade (142,20 ha) s udjelom od 7,61%. Udio vinograda je 1,87%, oranica 1,61%, maslinika 0,73%, a voćnjaka 0,44%.

Ukupno je na području 901 ARKOD parcela, najviše na području Grada Novi Vinodolski (372), a svega tri na području Općine Kostrena. Od kultura najviše se uzgaja vinova loza, maslina, smokva, lavanda i dr., a od životinja najviše ovce, konji, koze, goveda i perad.

Prema podacima u tablici 13. u 2021. godini na području LAG-a bilo je 513 goveda, najviše na području Grada Novi Vinodolski (203 grla) i Općine Čavle (197 grla). Konja ima ukupno 1.155, najviše u Gradu Novi Vinodolski (1.080). Ovaca ima najviše u Gradu Novi Vinodolski (633 od ukupno 1.191 grla), a koza u Gradu Bakar (259 od ukupno 608 grla), gdje je i najveći udio peradi (38,62%) te magaraca (42,86%).

U 2021. godini bilo je ukupno 3.787 pčelinjih zajednica, što čini 20% ukupnog broja pčelinjih zajednica u Primorsko-goranskoj županiji. Pčelarstvo je razvijeno na području LAG-a, no najviše pčelara su hobisti, od kojih veći dio ima seleće pčelarstvo, dok je tek mali dio pčelarstva stacionaran. Pčelarstvom se bavi 118 pčelara, no svega 13 ima prijavljeno pčelarstvo kao dopunsku djelatnost.

Pčelari su dobro organizirani i udruženi su u tri pčelarska društva. Prema analizama, kvaliteta meda je izvrsna, a izuzetno je cijenjen med od kadulje, vrijeska i ostalog mediteranskog bilja.

Pčelarska zadruga „Aptrade“, sa sjedištem u Hreljinu, jedna je od svega dvije pčelarske zadruge u PGŽ. Bavi se isključivo proizvodnjom proizvoda od meda. Godišnje otkupi 30-40 t meda, a povećanje otkupa i proizvodnje pčelarske zadruge omogućila je oprema nabavljena putem LAG natječaja.

Što se tiče šuma i šumskog zemljišta, na području LAG-a prostire se 52.782,92 ha, najviše na području Grada Novi Vinodolski (22.328,12 ha), dok u Općini Kostrena nema šuma i šumskog zemljišta.

Jedna od ključnih gospodarskih djelatnosti na području LAG-a je turizam, koji ima dugu tradiciju, ali i izvrsne preduvjete za daljnji razvoj raznih oblika selektivnog turizma (agroturizam, ruralne kuće za odmor, odmor na vinskoj i mednoj cesti, lječilišni, kulturni, sportski, lovni i sl.).

Novi Vinodolski se smatra pionirima turizma u Hrvatskom primorju, s obzirom da je 1878. godine izgrađeno prvo kupalište, pa se ta godina bilježi kao godina početka razvoja turizma. Također, dugu tradiciju organiziranog turizma ima i Grad Crikvenica (od 1888. godine) te Kraljevica (od 1891. godine). Tada su izgrađena prva kupališta i počinje razvoj obalnog i kupališnog turizma.

Turizam karakterizira sezonalnost, pa su dolasci zimi zanemarivi, u komparaciji sa ljetnom sezonom. U tablici 14. prikazani su dolasci i noćenja turista. Na području LAG-a u 2018. godini boravilo je 534.363 turista, koji su ostvarili 2.862.014 noćenja, a u prosjeku su boravili 5,36 dana.

U 2019. godini broj dolazaka se povećao za 2%, ali se broj noćenja smanjio za 1,2%, odnosno 545.156 turista ostvarilo je 2.826.551 noćenja te su na području LAG-a boravili u prosjeku 5,18 dana.

U 2020. godini, koju obilježava pandemija virusa COVID-19, izražen je veliki pad dolazaka turista (47,68% dolazaka iz 2019. godine), pa je tako ukupno 259.912 turista boravilo na području LAG-a, Ostvarili 1.505.436 noćenja (53,26% noćenja iz 2019. godine), a u prosjeku su boravili 5,76 dana.

Najveći broj turista, ukupno njih 353.531 u 2019. godini, boravio je na području Grada Crikvenice, što čini udio od 64,85% svih turista na području LAG-a. Najmanje turista boravilo je na području Grada Bakra, svega 0,69% svih turista na području LAG-a. U 2019. godini turisti su najkraće boravili na području Općine Čavle (3,06 dana), a najduže na području Vinodolske općine (7,64 dana).

Vinodolska općina nema izlaz na more, no u cijeloj Vinodolskoj dolini, kao zaleđu obalnih gradova i mjesta, postoji cijeli niz starih primorskih autohtonih kuća, koje su obnovljene, ili ponovno izgrađene, čime su stvoreni idealni uvjeti za razvoj ruralnog turizma.

Iz navedenog se može zaključiti da je cijelo područje LAG-a prepoznato kao turističko područje, na kojem se dodatno razvijaju selektivni oblici turizma.

Cjelokupnu turističku ponudu prati gastronomska ponuda i tradicionalna primorska kuhinja iz koje se mogu izdvojiti brojni brandovi, kao što su bakarski baškot, grobnički sir i palenta kompirica, Frankopanska torta, Kostrenska torta, bibrirski prisnac, vina iz Vinodolske doline i dr.

Temeljem podataka iz HZZ-a u tablici 15. prikazana je struktura nezaposlenih na području LAG-a, prema spolu i starosti na dan 31.01.2021. godine.

U ukupnoj nezaposlenosti, najveći udio čine osobe od 55-59 godina starosti (15,58%), kojima je do mirovine ostalo nekoliko godina. Ranjivu skupinu čine mladi od 25-29 godina (9,7%). Udio nezaposlenih žena (58,4%) veći je nego udio nezaposlenih muškaraca (41,6%), a to je najizraženije u Gradu Kraljevici i Općini Kostrena.

U tablici 16. prikazana je dobna struktura zaposlenih, iz koje je vidljivo kako najveći broj zaposlenih osoba čini dobna skupina 30-34 godina sa udjelom od 14,66%, dok najmanje zaposlenih ima unutar dobne skupine 65-više godina (0,32%) te dobne skupine 15-19 godina (0,44%). Analizirajući zaposlenost prema spolu, u tablici 16. vidljiva je manja zaposlenost žena u odnosu na muškarce, a razlike su naročito izražene kod graničnih dobnih skupina. U dobnoj skupini 45-49 godina žene i muškarci su najpravdnije zastupljeni 48%/52%, a slijede dobne skupine 30-34 godine, 35-39 godine, 40-44 godine i 50-54 godine sa zastupljenošću žena i muškaraca u odnosu 47%/53%. U dobnoj skupini 55-59 godina odnos se značajno mijenja, pa u ukupnoj zaposlenosti žene čine svega 31%, a slično je u dobnim skupinama 60-64 godine (30%) i 65 i više (32%).

Slično je i kod najmlađih dobnih skupina- U dobnoj skupini 15-19 godina žene su zastupljene sa 32%, u dobnoj skupini 20-24 godina sa 38%, a u dobnoj skupini 25-29 godina udio se povećava na 46%.

Iz prethodne analize može se zaključiti kako žene kasnije ulaze na tržište rada i ranije ga napuštaju.

Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji LAG područja

JLS	Razvojna skupina prema IR	Indeks razvijenosti JLS	Prosječan dohodak po stanovniku, eura	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku, eura	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva	Indeks starenja	Visoko obrazovano stanovništvo (VŠS, VSS)
Grad Bakar	8	108,730	4.249,66	723,51	0,1200	102,60	125,1	0,2003
Grad Crikvenica	8	109,121	4.103,78	833,36	0,1084	101,05	169,2	0,2581
Grad Kraljevica	7	106,628	4.175,80	389,46	0,1157	97,67	137,5	0,2503
Grad Novi Vinodolski	7	106,381	3.948,04	665,90	0,1075	96,76	169,2	0,2137
Općina Čavle	7	106,229	4.163,78	343,99	0,1190	104,14	111,7	0,1789
Općina Kostrena	8	117,842	4.937,19	1.319,88	0,1030	109,24	136,3	0,3917
Vinodolska općina	6	103,984	4.010,81	499,26	0,1210	96,59	173,0	0,1608
Ukupno LAG	n/p	n/p	4.201,91	685,77	0,1135	101,41	145,4	0,2331

Izvor: *Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova europske unije, stanje prosinac 2017. godine*

Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj zaposlenih prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj zaposlenih ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	193	20	2.187	278	482	962	1.473	472	778	45	71	81	171	655	304	854	482	104	47	0	0	9.659
2019.	123	20	1.830	198	469	967	1.383	483	709	31	54	30	155	147	261	876	496	120	55	0	0	8.407
2020.	234	49	1.740	190	465	936	1.207	460	723	48	104	32	171	144	342	908	505	154	77	0	0	8.489

Izvor: *Državni zavod za statistiku*

Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj poduzetnika prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj poduzetnika ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		X
2018.	13	3	139	8	10	175	268	63	187	41	1	46	143	87	0	6	10	18	36	0	2	1.256
2019.	14	3	136	8	9	191	266	68	195	38	1	52	150	94	0	7	10	23	38	0	0	1.303
2020.	17	2	140	8	11	206	260	74	192	44	1	57	144	94	0	7	9	24	38	0	0	1.328

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Rijeka

Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj obrta prema djelatnosti		Broj obrta ukupno za sve djelatnosti
	Proizvodna djelatnost	Uslužna djelatnost	
2018.	340	903	1.243
2019.	347	981	1.328
2020.	359	985	1.344

Izvor: Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Služba za upravno-pravne poslove i registre u obrtu i poduzetništvu

Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Organizacijski oblik poljoprivrednika						
	OPG	SOPG	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Druga pravna osoba i ostalo	Od toga broj ekoloških proizvođača
Grad Bakar	43	15	0	4	2	0	1
Grad Crikvenica	34	17	0	0	0	0	3
Grad Kraljevica	15	4	4	0	0	0	3
Grad Novi Vinodolski	66	7	1	2	1	0	22
Općina Čavle	29	5	3	0	0	0	3
Općina Kostrena	15	2	0	3	0	0	0
Vinodolska općina	31	12	0	0	1	0	1
Ukupno LAG	233	62	8	9	4	0	33

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - AGRONET

Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva (EUR)					
	do 3.000	3.001 – 8.000	8.001 – 15.000	15.001 – 50.000	50.001 – 100.000	100.001 i više
Grad Bakar	47	14	2	1	0	0
Grad Crikvenica	39	6	3	3	0	0
Grad Kraljevica	18	2	1	0	1	1
Grad Novi Vinodolski	35	7	11	15	6	3
Općina Čavle	25	8	1	1	2	0
Općina Kostrena	14	4	1	1	0	0
Vinodolska općina	33	10	0	1	0	0
Ukupno LAG	211	51	19	22	9	4

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a

JLS	Ukupna poljoprivredna površina (ha)	Ukupan broj parcela u ARKOD-u	Livade (ha)	Voćnjaci (ha)	Vinogradi (ha)	Maslinici (ha)	Pašnjaci (ha)	Oranice (ha)	Šume i šumsko zemljište (ha)
Grad Bakar	76,82	91	22,52	0,25	1	0,09	50,85	0,21	9.025,12
Grad Crikvenica	76,95	68	0	2,68	6,38	9,24	39,74	18,91	1.481,81
Grad Kraljevica	7,75	13	0	0,18	0	0,3	7,05	0,16	1.073,03
Grad Novi Vinodolski	1.070,31	372	33,22	1,05	25,41	0,86	995,78	9,64	22.328,12
Općina Čavle	412,03	223	48,89	0,29	0	0	357,32	0,28	6.357,31
Općina Kostrena	0,16	3	0	0,06	0	0,05	0	0	0
Vinodolska općina	223,82	131	37,57	3,7	2,15	3,07	173,57	0,79	12.517,53
Ukupno LAG	1.867,84	901	142,20	8,21	34,94	13,61	1.624,31	29,99	52.782,92

Izvor: *Ministarstvo poljoprivrede i Hrvatske šume d.o.o.*

Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a

JLS	Kategorija stoke							
	Govedo, br. grla	Ovca, br. grla	Koza, br. grla	Konj, br. grla	Svinja, br. grla	Perad, br. grla	Magarac, br. grla	Pčela (pčelinje zajednice)
Grad Bakar	88	156	259	29	4	966	18	699
Grad Crikvenica	0	8	7	18	0	20	0	491
Grad Kraljevica	0	0	33	0	9	120	13	70
Grad Novi Vinodolski	203	633	245	1080	7	486	11	1021
Općina Čavle	197	368	29	13	20	365	0	556
Općina Kostrena	2	0	21	4	0	104	0	215
Vinodolska općina	23	26	14	11	15	440	0	735
Ukupno LAG	513	1.191	608	1.155	55	2.501	42	3.787

Izvor: *Ministarstvo poljoprivrede*

Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

JLS	Godina																	
	2018.						2019.						2020.					
	dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista		
	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani
Grad Bakar	3.128	410	2.718	19.234	1.248	17.986	3.788	378	3.410	22.773	1.189	21.584	2.084	356	1.728	14.362	1.091	13.271
Grad Crikvenica	359.193	57.692	301.501	1.911.870	264.304	1.647.566	353.531	62.789	290.742	1.824.422	283.524	1.540.898	166.487	47.199	119.288	971.081	208.209	762.872
Grad Kraljevica	40.732	4.496	36.236	183.235	19.132	164.103	42.868	4.102	38.766	189.492	16.804	172.688	19.460	2.833	16.627	96.385	13.499	82.886
Grad Novi Vinodolski	104.323	14.415	89.908	601.875	61.128	540.747	116.831	17.197	99.634	631.042	70.174	560.868	55.713	13.245	42.468	323.493	54.013	269.480
Općina Čavle	4.592	2.315	2.277	13.451	4.966	8.485	4.487	2.329	2.158	13.714	5.362	8.352	2.822	1.624	1.198	8.053	3.447	4.606
Općina Kostrena	12.585	3.535	9.050	53.529	9.572	43.957	12.511	3.046	9.465	59.979	9.791	50.188	5.792	1.454	4.338	32.815	4.233	28.582
Vinodolska općina	9.810	461	9.349	78.820	1.877	76.943	11.140	682	10.458	85.129	2.801	82.328	7.554	844	6.710	59.247	2.825	56.422
Ukupno LAG	534.363	83.324	451.039	2.862.014	362.227	2.499.787	545.156	90.523	454.633	2.826.551	389.645	2.436.906	259.912	67.555	192.357	1.505.436	287.317	1.218.119

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																														
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60 i više			ukupno
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U				
Grad Bakar	3	4	7	7	8	15	6	10	16	11	10	21	6	16	22	9	8	17	9	11	20	10	19	29	14	20	34	16	11	27	208
Grad Crikvenica	6	7	13	12	20	32	11	17	28	20	26	46	17	11	28	9	18	27	6	16	22	4	16	20	17	28	45	23	11	34	295
Grad Kraljevica	0	2	2	4	5	9	1	7	8	3	2	5	2	8	10	2	6	8	0	6	6	1	6	7	5	9	14	5	2	7	76
Grad Novi Vinodolski	1		1	3	8	11	5	11	16	6	7	13	5	7	12	5	10	15	7	10	17	2	5	7	6	13	19	17	4	21	132
Općina Čavle	2	4	6	10	7	17	7	7	14	5	11	16	8	10	18	12	9	21	11	14	25	4	12	16	17	10	27	6	10	16	176
Općina Kostrena	0	0	0	2	2	4	3	9	12	1	1	2	1	8	9	4	6	10	8	13	21	3	8	11	4	6	10	3	6	9	88
Vinodolska općina	1	2	3	3	5	8	5	5	10	3	4	7	4	4	8	5	5	10	0	3	3	4	12	16	5	13	18	9	5	14	97
Ukupno LAG	13	19	32	41	55	96	38	66	104	49	61	110	43	64	107	46	62	108	41	73	114	28	78	106	68	99	167	79	49	128	1.072

Izvor: Evidencija HZZ PS Rijeka, stanje na dan 31.01.2022.

Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																														ukupno			
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60-64				65 i više		
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U		M	Ž	U
Grad Bakar	11	7	18	113	58	171	230	192	422	240	233	473	214	190	404	227	192	419	222	208	430	256	198	454	246	100	346	82	25	107	7	3	10	3.254
Grad Crikvenica	10	2	12	104	70	174	204	178	382	304	285	589	283	228	511	256	245	501	273	260	533	253	229	482	237	134	371	112	52	164	11	6	17	3.736
Grad Kraljevica	7	3	10	58	29	87	122	90	212	140	108	248	112	118	230	118	97	215	125	122	247	127	130	257	157	60	217	70	32	102	4	2	6	1.831
Grad Novi Vinodolski	6	2	8	65	42	107	109	93	202	135	103	238	123	117	240	102	113	215	128	109	237	139	101	240	128	54	182	45	29	74	2	2	4	1.747
Općina Čavle	9	7	16	104	73	177	192	166	358	236	196	432	224	192	416	195	183	378	175	167	342	211	178	389	189	79	268	50	22	72	5	2	7	2.855
Općina Kostrena	2	1	3	39	19	58	101	80	181	123	123	246	116	107	223	126	108	234	109	92	201	137	133	270	134	57	191	57	24	81	4	1	5	1.693
Vinodolska općina	3	2	5	40	27	67	84	71	155	97	80	177	102	75	177	100	77	177	97	80	177	81	82	163	86	48	134	30	6	36	3	1	4	1.272
Ukupno LAG	48	24	72	523	318	841	1.042	870	1.912	1.275	1.128	2.403	1.174	1.027	2.201	1.124	1.015	2.139	1.129	1.038	2.167	1.204	1.051	2.255	1.177	532	1.709	446	190	636	36	17	53	16.388

Izvor: Državni zavod za statistiku

1.3. Demografske značajke LAG područja

Prema Popisu stanovništva iz 2021. godine, područje LAG-a „VINODOL“ ima 40.630 stanovnika, što je 15,31% ukupnog broja stanovništva Primorsko-goranske županije. Prosječna gustoća naseljenosti je 59,49 st/km², manje od gustoće naseljenosti Primorsko-goranske županije (73,99 st/km²) i Republike Hrvatske (68,71 st/km²).

U odnosu na Popis stanovništva iz 2011. godine, broj stanovnika se smanjio za 7,89%. Prije samo 10 godina na području LAG-a živjelo je 44.109, odnosno 3.479 stanovnika više. Najviše stanovnika izgubili su gradovi Crikvenica (-1.142) i Novi Vinodolski (-785), a jedino se u Općini Kostrena broj stanovnika povećao za 5,22%, odnosno Općina Kostrena ima 218 stanovnika više nego 2011. godine.

Problem starenja stanovništva izražen je posljednjih 30 godina. U 2011. godini prosječna dob stanovnika bila je 43,5, što je neznatno ispod županijskog prosjeka (43,9), no značajno više od državnog prosjeka (41,7). U 2021. godini prosječna dob stanovništva povećava se na 46,7, jednako kao i na razini Županije te znatno više od prosjeka RH (44,3).

Prema podacima DZS-a na području LAG-a i u 2011. i u 2020. godini bilo je više umrlih nego rođenih. Prirodni prirast je 2011. godine bio negativan -139, a u 2020. godini je dodatno pao na -229. Veći broj rođenih 2020. godine u odnosu na 2011. godinu bilježe samo gradovi Bakar i Crikvenica, a ukupno je rođeno 5% manje djece nego 2011. godine.

S druge strane, broj umrlih u 2020. godini, povećao se za 15% u odnosu na 2011. godinu, a jedino Grad Kraljevica bilježi manji mortalitet.

Negativno prirodno kretanje pokazuje i vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih), koji je u 2011. godini iznosio 71,5, dok se u 2020. godini dodatno pogoršava i iznosi 59,1.

Najmanji vitalni indeks bilježi Grad Crikvenica (45,3), dok je on najveći na području Općine Kostrena (85,1).

Prema podacima DZS-a iz 2011. godine na području LAG-a najviše stanovnika ima završenu srednju školu, odnosno, njih 60,43%, dok visokoškolsko obrazovanje ima 17,13% stanovnika. Iz tablice 18. je vidljiv znatno veći udio žena u strukturi stanovništva bez škole, ili sa završenom osnovnom školom. Što se tiče visokoškolskog obrazovanja, udio osoba ženskog spola je nešto veći.

Najviše visokoobrazovanih osoba je na području Općine Kostrena (29,56%), dok je najmanje osoba sa visokoškolskim obrazovanjem ima Vinodolska općina (11,42%).

Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a

Naziv JLS	Natalitet		Mortalitet		Vitalni indeks		Prosječna starost stanovnika
	2011.	2020.	2011.	2020.	2011.	2020.	
Grad Bakar	67	69	66	105	101,5	65,7	42,4
Grad Crikvenica	59	73	131	161	45,0	45,3	44,6
Grad Kraljevica	41	38	54	48	75,9	79,2	43,5
Grad Novi Vinodolski	39	38	64	69	60,9	55,1	44,8
Općina Čavle	56	47	62	81	90,3	58,0	41,5
Općina Kostrena	57	40	47	47	121,3	85,1	42,9
Vinodolska općina	29	26	63	49	46,0	53,1	45,5
Grad Bakar	67	69	66	105	101,5	65,7	42,4
Ukupno LAG	348	331	487	560	71,5	59,1	43,5

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a

Naziv JLS	Bez škole			Osnovna škola			Srednja škola			Visokoškolsko obrazovanje															Nepoznato
										Svega			Viša i stručni studij			Fakulteti, umjetničke akademije i sveučilišni studij			Magisterij			Doktorat			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	
Grad Bakar	16	42	58	581	1.119	1.700	2.368	1.907	4.275	512	553	1.065	273	191	464	223	347	570	12	9	21	4	6	10	12
Grad Crikvenica	16	56	72	600	1.249	1.849	3.123	2.873	5.996	866	921	1.787	390	380	770	437	500	937	27	27	54	12	14	26	13
Grad Kraljevica	0	12	12	230	533	763	1.303	1.140	2.443	351	395	746	187	159	346	155	215	370	5	16	21	4	5	9	55
Grad Novi Vinodolski	3	25	28	367	706	1.073	1.497	1.208	2.705	318	364	682	143	148	291	162	209	371	8	6	14	5	1	6	4
Općina Čavle	10	27	37	532	1.000	1.532	2.104	1.660	3.764	377	473	850	186	183	369	176	271	447	9	11	20	6	8	14	6
Općina Kostrena	2	16	18	216	349	565	1.003	966	1.969	561	511	1.072	264	136	400	273	344	617	17	22	39	7	9	16	2
Vinodolska općina	3	22	25	224	543	767	1.154	830	1.984	161	197	358	67	85	152	87	110	197	5	2	7	2	0	2	0
Ukupno LAG	50	200	250	2.750	5.499	8.249	12.552	10.584	23.136	3.146	3.414	6.560	1.510	1.282	2.792	1.513	1.996	3.509	83	93	176	40	43	83	92

Izvor: Državni zavod za statistiku (podaci za stanovništvo prema najviše završenoj školi i spolu - <https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/censustabsxls.htm>)

2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.

LAG „VINODOL“ je 22.02.2017. godine sklopio Ugovor o dodjeli sredstava odabranom LAG-u (temeljem Odluke o odabiru LAG-a) sa APPRRR na najviši iznos od 8.066.322,18 kn. Odlukom Ministarstva poljoprivrede od 30.03.2021. godine LAG-u „VINODOL“ dodijeljena su dodatna sredstva u iznosu od 4.377.913,61 kn za prijelazno razdoblje (2021.-2022.), a dana 02.06.2021. godine potpisan je Aneks 2 Ugovora o dodjeli sredstava odabranom LAG-u na ukupni iznos potpore od 12.444.235,79 kn.

U razdoblju 2018.-2023., LAG „VINODOL“ proveo je sedam LAG natječaja, od čega tri natječaja za Mjeru 1.1.3. Razvoj i održivost malih poljoprivrednih gospodarstava (TO 6.3.1.), tri natječaja za Mjeru 3.1.1. Pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo (TO 7.4.1.) te jedan natječaja za Mjeru 1.1.1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje (TO 4.1.1.). Na predmetnim natječajima odabran je 51 projekt, no jedan korisnik je u međuvremenu odustao od provedbe projekta, pa je u tablici 19. prikazano 50 odabranih projekata za koje je odobrena potpora u iznosu od 1.272.827,02 EUR.

Sedam projekata iz 7. LAG Natječaja za Mjeru 3.1.1. odabrano je od strane LAG-a u lipnju 2023. godine i još nisu odobreni od strane u APPRRR, koja je dosad odobrila 41 odabrani projekt. Dva projekta iz 5. LAG natječaja su u provedbi postupka javne nabave, i očekuje se da će ih APPRRR odobriti. Ugovorena potpora za 41 projekt iznosi ukupno 893.241,94 EUR, a dosad je isplaćeno ukupno 606.318,57 EUR potpore.

U potpunosti je isplaćeno 27 projekata, odnosno 531.690,86 EUR, dok je za 10 projekata iz mjere 1.1.3. isplaćena prva rata potpore u ukupnom iznosu od 74.627,71 EUR.

LAG je 2020. godine izradio Izvještaj o evaluaciji Lokalne razvojne strategije LAG-a "VINODOL" 2014.-2020. u kojem su predstavljeni rezultati provedenog postupka *mid-term* evaluacije te preporuke za završni dio tekućeg razdoblja, ali i preporuke za pripremu nove LRS za razdoblje 2023.-2027.

Postupkom *mid-term* evaluacije procjenjivala se učinkovitost, djelotvornost, utjecaj i relevantnost poduzetih intervencija na području koje pokriva LAG „VINODOL“.

Rezultati su pokazali kako je učinkovitost upravljanja provedbom LRS, u segmentu u kojem je LAG „VINODOL“ imao utjecaja, bila jako dobra. Svi projekti prijavljeni na LAG natječaje bili su uspješni, što se izravno može povezati sa odlično odrađenim animacijskim aktivnostima, ali i financijskim planiranjem, jer niti jedan projekt nije odbijen radi nedostatka sredstava. Sve projekte potvrdila je i APPRRR, što pokazuje da je ulaganje u zaposlenike, uz kontinuitet u radu, bilo jako učinkovito.

Temeljem odgovora na evaluacijska pitanja, zaključeno je da je provedba LRS bila djelotvorna. Provedba LRS uspjela je poboljšati konkurentnost poljoprivrednog sektora te osigurati održiv i ravnomjeran razvoj LAG područja kroz CLLD.

S obzirom da je LAG „VINODOL“, kao i svi drugi LAG-ovi u RH, raspolagao s malim sredstvima za provedbu LRS, ukupni utjecaj provedbe LRS-a na LAG području nije bio, financijski gledano, velik. No, najveći broj odabranih projekata odnosi se na razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava koji su od vitalne važnosti za opstojnost života u ruralnim područjima te razvoj ruralne infrastrukture u cilju poboljšanja kvaliteta života u ruralnim područjima. Prema izjavama korisnika 76,7% tih projekata se ne bi realiziralo bez sredstava potpore, tako da se utjecaj provedbe LRS-a na LAG području u tom kontekstu ocjenjuje jako velikim.

Što se relevantnosti tiče, utvrđeno je kako LRS velikim dijelom odražava još uvijek postojeće i realne razvojne potrebe područja LAG-a „VINODOL“. Dosljednost logike intervencije LRS potvrđena je odgovorima na evaluacijska pitanja, odnosno zaključeno je kako su svi financirani projekti u skladu s potrebama područja LAG-a „VINODOL“.

Izlazni pokazatelji nisu u potpunosti ostvareni, s obzirom da je većina odobrenih projekata u ranoj fazi provedbe. Pod realnom pretpostavkom da svi odabrani projekti budu provedeni i na kraju isplaćeni, većina planiranih pokazatelja biti će ostvarena.

LAG „VINODOL“ je poduzimao i organizirao druge inicijative neizravno povezane sa LRS ili konkretnim LAG natječajem, a aktivnosti LAG-a doprinijele su korištenju sredstava iz drugih fondova i programa.

Tablica 19: Rezultati provedbe LRS u razdoblju 2014. – 2022. i provedbe drugih projekata

Provedba LRS 2014. – 2022.												
Tip operacije	Natječaj LAG-a		Odobreni projekti od strane LAG-a		Odobreni projekti od strane APPRRR		Potpuno isplaćeni projekti		Pokazatelji			
	br	Alokacija, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	Br. novostvorenih radnih mjesta (u isplaćenim projektima)	Pokazatelji LAG-a - ciljne vrijednosti		Pokazatelji LAG-a - iznos u isplaćenim projektima
4.1.1.	1	67.859,24	1	48.556,64	1	40.483,94	1	40.483,94	0	broj prijavljenih projekata	1	1
										broj isplaćenih projekata	1	1
										vrijednost isplaćene potpore	40.752,75	40.483,94
										broj stvorenih radnih mjesta (FTE)	0,5	0
6.3.1.	3	505.993,03	29	430.819,83	29	430.819,83	19	281.564,40	0	broj prijavljenih projekata	34	29
										broj isplaćenih projekata	34	19
										vrijednost isplaćene potpore	510.000,00	281.564,40
										broj stvorenih radnih mjesta (FTE)	2	0
7.4.1.	3	841.343,13	20	793.450,55	14	367.938,18	7	209.642,52	0,5	broj prijavljenih projekata	21	21
										broj isplaćenih projekata	21	7
										vrijednost isplaćene potpore	727.584,70	209.642,52
										broj stvorenih radnih mjesta (FTE)	2	0,5
Provedba drugih projekata u razdoblju 2014. – 2022.												
Naziv projekta	Izvor financiranja projekta	Ukupni iznos projekta, kn		Iznos učešća LAG-a, kn	Razdoblje provedbe projekta	Uloga LAG-a u provedbi projekta [upisati nositelj ili partner ili ostalo]		Rezultati i pokazatelji [upisati rezultat projekta i pokazatelje projekta]				
n/p	n/p	n/p		n/p	n/p	n/p		n/p				

Izvor: LAG „VINODOL“, stanje na dan 1. lipnja 2023., preračun prema fiksnom tečaju konverzije 7,5345

3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS

3.1. Opis partnerstva

LAG „VINODOL“ je do rujna 2023. godine imao **63 člana**. No, zbog usklađivanja sa člankom 4., stavkom (4) Pravilnika o provedbi intervencije 77.06. „Potpora LEADER (CLLD) pristupu“ iz Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. – 2027. (NN 69/2023), a vezano za izmjenu tumačenja civilnog sektora u odnosu na prošlo programsko razdoblje, **xxx članova** je moralo istupiti iz LAG-a.

Članovi čine Skupštinu, najviše tijelo upravljanja LAG-om. Skupština odlučuje pravovaljano, ako je nazočna natpolovična većina svih članova Skupštine, a odluke se donose većinom glasova nazočnih članova.

Najveći udio u članstvu ima civilni sektor sa **38 članova**, dok javni ima **12**, a gospodarski **13** članova.

Javni sektor čine predstavnici JLS, turističkih zajednica i dječjih vrtića s područja LAG-a. Gospodarski sektor predstavljaju poduzetnici s područja LAG-a, dok članovi udruga, društava i fizičke osobe predstavljaju civilni sektor.

Cilj strateškog razvoja područja LAG-a je poticanje partnerskih odnosa unutar zajednice, njihovo međusobno povezivanje i umrežavanje, jačanje suradnje lokalnih zajednica i gospodarskog sektora koji u njima djeluje, ali i suradnje s nadležnim institucijama lokalne, regionalne, nacionalne i međunarodne razine, u cilju razvoja ruralnih područja kao prostora visoke dodane vrijednosti.

Veliki broj članova aktivno prati rad LAG-a te prenosi informacije o LAG natječajima potencijalnim korisnicima, što su pokazali rezultati provedene mid-term evaluacije.

Upravljačku strukturu čine predsjednik i dopredsjednik te 13 članova, koje bira Skupština LAG-a na vrijeme od četiri godine. Upravni odbor je važan dio rada LAG-a, a njegovih 15 članova osobe su, koje imaju ugled u zajednici i preuzeli su odgovornost za rad LAG-a. Stoga su važan dio rada LAG-a, njegove prepoznatljivosti i povjerenja lokalne zajednice.

Najmanji udio u članstvu Upravnog odbora ima javni sektor s **dva člana**, gospodarski ima **sedam članova**, a civilni **šest članova**. Sastav upravljačke strukture LAG-a je podložan promjenama o čemu LAG pravovremeno obavještava APPRRR.

Upravni odbor LAG-a predstavlja tijelo nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS, ali i tijelo LAG-a nadležno za odabir projekata na LAG natječaju. Nakon odabira projekata, Upravni odbor donosi odluke o odabiru projekata, a sve su dosad donesene jednoglasno.

Za potrebe provedbe svakog LAG Natječaja, kao posebno tijelo imenuje se Povjerenstvo za prigovore, koje se sastoji od tri člana i njihovih zamjena, a putem kojih je osigurana zastupljenost tri sektora.

Ključni dionici sustava praćenja i evaluacije su: zaposlenici LAG-a, Odbor za praćenje, Upravni odbor, Nadzorni odbor i Skupština LAG-a.

Odbor za praćenje započeo je s radom tijekom 2020. godine, a članovi su imenovani na prijedlog UO LAG-a. Voditelj LAG-a odgovoran je za koordinaciju rada Odbora za praćenje.

Tablica 20: Članovi LAG-a (Skupština LAG-a)

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj)
13	38	12	63	33	17

Izvor: LAG „VINODOL“

Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS

Skupština Lokalne akcijske grupe „VINODOL“

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj)
7	6	2	15	7	4

Izvor: LAG „VINODOL“

Tablica 22: Tijelo LAG nadležno za odabir projekata na LAG natječaju

Upravni odbor Lokalne akcijske grupe „VINODOL“

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj)
7	6	2	15	7	4

Izvor: LAG „VINODOL“

3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS

Sudjelovanje različitih interesnih skupina, odnosno dionika iz područja različitih sektora od javnog, gospodarskog i civilnog te primjena načela „odozdo prema gore“ doprinijelo je postupku kreiranja partnerskog pristupa u izradi LRS. Tijekom konzultacijskog procesa nastojalo se uključiti što veći broj dionika uvažavajući različita mišljenja, pristupe i ideje, a sve u cilju osiguranja održivog razvoja područja LAG-a s naglaskom na primjeni LEADER načela, kao i načela jednakih mogućnosti i ravnopravnosti za sve stanovnike područja. Poštivanje tih načela ugrađeno je u cjelokupan rad LAG-a i buduću provedbu LRS, jer samo uspješna provedba LRS može osigurati ravnomjeran i održiv razvoj područja LAG-a.

Popis održanih sastanaka i radionica prikazan je u tablici 23., a veliki dio informativnih i animacijskih aktivnosti odrađen je unutar redovitih sastanaka tijela LAG-a i organiziranih događanja u 2021., 2022. i 2023. godini. Održani su i brojni tematski sastanci i konzultacije s pojedincima, odnosno sa zainteresiranim fizičkim i pravnim osobama s područja LAG-a. Održani su sastanci s predstavnicima svih jedinica lokalne samouprave u sastavu LAG-a, koji su ukazali na svoje potrebe i ideje za razvoj područja LAG-a.

Redovito informiranje što većeg kruga različitih razvojnih dionika pokazalo se uspješnim procesom, s obzirom da su se aktivno uključile sve društvene skupine koje su kroz povratne informacije ukazale na razvojne potrebe područja LAG-a, kao i na postojeće probleme i očekivanja.

Tijekom konzultacijskog procesa izrađene su potrebe te opći i specifični ciljevi.

Na radionici održanoj 03.06.2022. godine u Novom Vinodolskom prezentirana je analiza stanja LAG područja i usuglašena SWOT analiza. Sudionici su raspravljali vezano za definiranje intervencija u budućoj LRS te ih se tako potaknulo na prijavljivanje projektnih prijedloga.

Kroz obrasce projektnih prijedloga dobio se uvid u broj i vrstu projekata, u sve aktivnosti i ulaganja koja su obuhvaćena projektom, kao i ciljeve projekta. Tijekom izrade LRS prikupljeno je 47 projektnih prijedloga. Projektni prijedlozi poljoprivrednika (19 projekata) odnose se jednim dijelom na podizanje novih nasada, izgradnju objekata za poljoprivrednu proizvodnju, promociju i prodaju, nabavu opreme i mehanizacije, uključujući digitalnu komponentu te drugim dijelom na diversifikaciju u drugu djelatnost, prvenstveno turističku.

Projektni prijedlozi javnog i civilnog sektora (28 projekata) odnose se na ulaganja u komunalnu i društvenu infrastrukturu, u cilju poboljšanja životnih uvjeta u ruralnoj sredini i povećanja dostupnosti osnovnih usluga za lokalno stanovništvo.

Na osnovu projektnih prijedloga i konzultacija s dionicima određene su ciljne vrijednosti pokazatelja.

Ovdje je još bitno napomenuti, kako je provedena *mid-term* evaluacija tijekom 2020. godine značajno doprinijela u donošenju odluka i općem poboljšanju iskorištenja resursa LAG-a „VINODOL“. Cilj *mid-term* evaluacije bila je izrada preporuka za drugi, završni dio prethodnog programskog razdoblja, ali i preporuka za pripremu nove LRS za programsko razdoblje 2023.-2027. Rezultati i preporuke evaluacije koristile su LAG-u „VINODOL“ za bolje upravljanje provedbom LRS, kvalitetnije donošenje odluka te poboljšavanje učinkovitosti i korisnosti.

Osim kvantitativnih podataka, za potrebe evaluacije, dodatne kvalitativne informacije prikupljene su putem dva obrasca upitnika (anketa): za korisnike sredstava i članove LAG-a.

Prema odgovorima iz anketnih upitnika 90,9% članova LAG-a smatra da LAG uspješno pokušava riješiti postojeće probleme i potrebe područja kroz mjere uključene u LRS. Također, isti postotak članova smatra da je lakše do sredstava doći preko LAG Natječaja u odnosu na nacionalne natječaje, a kao najveću korist LAG-a za svoje područje navode razvoj i jačanje lokalne zajednice te realizaciju strateških ciljeva putem LAG-a, koji oživljuje i aktivira potencijal ruralnog područja, a što doprinosi poticanju ekonomskih i svih ostalih učinaka.

Na kraju, 97,7% članova LAG-a smatra da LAG-ovi trebaju imati veću slobodu u definiranju ciljeva i mjera u budućim LRS-ovima kako bi bolje odgovorili potrebama svog područja u odnosu na prethodno programsko razdoblje.

Stoga se u ovoj LRS iskoristila prilika donekle ublaženijih pravila kako bi se definirale intervencije prilagođenije potrebama područja LAG-a „VINODOL“.

Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS

Naziv događaja (sastanak, radionica i sl.)	Broj sudionika	Mjesto održavanja događaja	Datum održavanja događaja
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir	07.04.2021.
Sastanak (OPG)	1	Kostrena - Bribir	07.04.2021.
18. redovna sjednica Skupštine LAG-a „VINODOL“	47	Bribir (elektronska)	04.05.2021.
3. Sjednica Upravnog odbora LAG-a „VINODOL“ u 2021. godini	15	Bribir (elektronska)	27.04.2021.
Sastanak (OPG)	1	Kostrena - Bribir	26.05.2021.
4. Sjednica Upravnog odbora LAG-a „VINODOL“ u 2021. godini	14	Bribir	01.06.2021.
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir	24.08.2021.
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir	29.09.2021.
5. Sjednica Upravnog odbora LAG-a „VINODOL“ u 2021. godini	12	Bribir (elektronska)	30.11.2021.
Sastanak (SOPG)	1	Bribir - Crikvenica	30.11.2021.
19. redovna sjednica Skupštine LAG-a „VINODOL“	39	Bribir (elektronska)	07.12.2021.

7. Sjednica Upravnog odbora LAG-a „VINODOL“ u 2021. godini	11	Bribir (elektronska)	17.12.2021.
Sastanak (OPG)	1	Bribir – Novi Vinodolski	20.12.2021.
20. redovna sjednica Skupštine LAG-a „VINODOL“	31	Bribir (elektronska)	22.12.2021.
Sastanak (SOPG)	1	Bribir - Crikvenica	12.01.2022.
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir - Škrljevo	27.01.2022.
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir	11.02.2022.
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir-Kukuljanovo	16.02.2022.
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir	12.05.2022.
Radionica „Izrada LRS 2023-2027.“	25	Novi Vinodolski	03.06.2022.
Sastanak (predstavnik JLS Kostrena)	1	Bribir-Kostrena	09.06.2022.
1. Sjednica Upravnog odbora LAG-a „VINODOL“ u 2022. godini	10	Bribir	10.06.2022.
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir - Šmrika	10.06.2022.
Sastanak (predstavnici JLS Crikvenica)	6	Crikvenica	10.06.2022.
Sastanak (predstavnik JLS Novi Vinodolski)	1	Bribir -Novi Vinodolski	10.06.2022.
Sastanak (predstavnik JLS Bakar)	1	Bribir	10.06.2022.
Sastanak (predstavnik JLS Čavle)	1	Bribir-Čavle	13.06.2022.
Sastanak (predstavnik JLS Vinodolska općina)	1	Bribir	14.06.2022.
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir	01.07.2022.
Sastanak (OPG)	1	Bribir	14.07.2022.
Sastanak (OPG)	1	Bribir	14.07.2022.
Sastanak (OPG)	1	Bribir	18.07.2022.
Sastanak (OPG)	1	Bribir - Praputnjak	01.09.2022.
Sastanak (OPG)	1	Bribir - Novi Vinodolski	01.09.2022.
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir	05.09.2022.
5. Sjednica Upravnog odbora LAG-a „VINODOL“ u 2022. godini	8	Novi Vinodolski	21.12.2022.
23. redovna sjednica Skupštine LAG-a „VINODOL“	27	Novi Vinodolski	21.12.2022.
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir	17.02.2023.
Sastanak (OPG)	1	Bribir – Kukuljanovo	28.02.2023.
Sastanak (OPG)	1	Bribir	10.03.2023.
Sastanak (fizička osoba)	1	Bribir	20.06.2023.
3. Sjednica Upravnog odbora LAG-a „VINODOL“ u 2023. godini	13	Bribir	27.06.2023.
Sastanak (SOPG)	1	Bribir	07.07.2023.
Sastanak (OPG)	1	Bribir	10.07.2023.
Sastanak (OPG)	1	Bribir	12.07.2023.
Sastanak (OPG)	1	Bribir	13.07.2023.
Sastanak (OPG)	1	Bribir	14.07.2023.
Sastanak (OPG)	1	Bribir	19.07.2023.
Sastanak (OPG)	1	Bribir	28.07.2023.
Sastanak (OPG)	1	Bribir	30.08.2023.
Sastanak (Poljoprivredna zadruga)	1	Bribir	04.09.2023.

Izvor: LAG „VINODOL“

4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA

4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize

Tablica 24: SWOT analiza LAG-a

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Povoljan geoprometni položaj i dobra povezanost na nacionalnoj i EU razini • Poznata turistička destinacija • Duga tradicija zdravstvenog turizma • Povoljni prostorni uvjeti za razvoj turističko-sportsko-rekreativnih sadržaja • Tradicija obrta i poduzetništva • Postojanje poslovnih zona • Veliki broj turističkih i kulturno - umjetničkih manifestacija • Bogata i očuvana kulturna i povijesna baština • Bogata prirodna bioraznolikost i očuvana priroda • Postojanje vrijednog poljoprivrednog zemljišta • Šume kao gospodarski i turistički (lovni) resursi • Bogatstvo i kvaliteta vodnih resursa • Društvena tolerancija • Veliki broj organizacija civilnog društva • Postojanje organizirane pomoći u kući starijim osobama • Postojanje DVD-a na cijelom području LAG-a • Postojeća infrastruktura u predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju • Postojanje potpornih institucija • Sustav turističkih zajednica 	<ul style="list-style-type: none"> • Velika sezonalnost u turizmu • Nedovoljna uključenost kulturno-povijesne baštine i prirodnih vrijednosti u turističku ponudu • Mali broj agroturističkih objekata • Nedostatak koordinacije u razvoju turizma i poljoprivrede • Manjak stručnih kadrova • Zapušteno i nedovoljno iskorišteno poljoprivredno zemljište • Neriješeni imovinsko-pravni odnosi, usitnjenost poljoprivrednih parcela • Nedovoljno iskorišteni postojeći prirodni i klimatski resursi područja • Nedovoljno iskorišten energetske potencijal područja • Nedovoljno razvijena prometna infrastruktura, uključujući parkirna mjesta te pješačke staze i šetnice • Gubici vode u vodoopskrbnom sustavu zbog nedovoljno održavane mreže • Nedovoljno razvijen sustav odvodnje • Manjak javne infrastrukture prilagođene osobama s invaliditetom • Manjak adekvatnih prostora za OCD • Pomoć u kući starijim osobama nije organizirana na cijelom području LAG-a • Nedostatni kapaciteti za smještaj osoba starije životne dobi • Nedovoljna opremljenost vatrogasnih domova • Nedovoljni kapaciteti u odgojno – obrazovnim ustanovama • Manjak kapaciteta groblja • Nedovoljan broj i loša opremljenost sportskih dvorana • Nedovoljan broj sportsko-rekreacijskih objekata • Nedovoljan broj dječjih igrališta

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Porast potražnje za selektivnim oblicima turizma (ruralni, zdravstveni, lovni, kulturni, sportski i sl.) • Promocija sportske destinacije (povezivanje sporta i turizma u razvoju nove turističke ponude) • Napuštene autohtone primorske kuće pogodne za razvoj ruralnog i agroturizma • Mala poljoprivredna gospodarstva pogodna za razvoj agroturizma • Razvoj poljoprivrede uslijed globalnih poremećaja na tržištu hrane • Razvoj ugostiteljskih objekata baziranih na tradicionalnoj gastro ponudi • Porast potražnje za ekološkim, autohtonim i tradicijskim proizvodima • Integriranje poljoprivrednih proizvoda u turističku ponudu • Bogata prirodna bioraznolikost kao osnova za okolišno prihvatljivu i održivu poljoprivrednu proizvodnju • Mogućnost korištenja bespovratnih sredstava iz EU fondova za ulaganja u ruralnu infrastrukturu • Veliki potencijal korištenja OIE • Veliki dio područja pod NATUROM 2000 • Povezivanje i međusobna suradnja organizacija civilnog društva • Poticanje cjeloživotnog učenja 	<ul style="list-style-type: none"> • Globalna i nacionalna gospodarska kriza • Klimatske promjene • Neučinkovit sustav zaštite okoliša • Negativni demografski trendovi (prirodni prirast i vitalni indeks) • Starenje stanovništva • Nedostatni ljudski kapaciteti • Neusklađenost obrazovnog sustava i potreba tržišta rada • Odljev kvalitetnih obrazovanih ljudskih resursa, prvenstveno mlade populacije • Sporost državne administracije u ishođenju potrebnih dozvola • Česta izmjena zakonske regulative • Opasnost od trajne devastacije prostora prekomjernom izgradnjom objekata koji nisu u funkciji • Neplanska i neadekvatna gradnja • Nedovoljna osjetljivost društvene zajednice prema socijalno ugroženim skupinama

SWOT analiza je strateški alat koji daje ocjenu snaga, slabosti te prilika i prijetnji važnih za razvoj svakog od ključnih društveno-gospodarskih područja LAG-a, kao i LAG-a u cjelini. Snage su područja, resursi i sposobnosti unutar LAG-a na koje se može osloniti u procesu razvoja, s najvećim mogućnostima za uspjeh te mu daju prednost naspram drugih područja. Slabosti ukazuju koja područja, resursi i sposobnosti unutar LAG-a imaju ograničavajući učinak na razvoj područja. Prilike su resursi, područja i sposobnosti, koje je potencijalno moguće iskoristiti za daljnji razvoj područja. Prijetnje su područja, resursi i sposobnosti na koje LAG ne može utjecati, ali potencijalno mogu ugroziti razvojni proces.

Na temelju napravljene analize stanja razvojnog okruženja i resursa područja LAG-a, sastanaka s brojnim dionicima te održane radionice, pripremljena je SWOT analiza.

Temeljne snage područja LAG-a, koje treba staviti u funkciju ostvarivanja općih i specifičnih ciljeva su: poznata turistička destinacija i duga tradicija zdravstvenog turizma, rastući trend ruralnog turizma, povoljni prostorni uvjeti za razvoj turističko-sportsko-rekreativnih sadržaja, bogata i očuvana kulturna i povijesna baština, bogata biološka raznolikost i očuvana priroda, tradicija obrta i poduzetništva, postojanje vrijednog poljoprivrednog zemljišta te povoljan geoprometni položaj i dobra povezanost na nacionalnoj i EU razini. Navedene prednosti moguće je bolje iskoristiti.

Slabosti, odnosno ograničenja, koja u budućem razdoblju treba prevladati odnose se na nedovoljno iskorištene prirodne resurse i energetske potencijal područja, veliku sezonalnost u turizmu, zapušteno

i nedovoljno iskorišteno poljoprivredno zemljište, mali broj agroturističkih objekata, nedostatak koordinacije u razvoju turizma i poljoprivrede, nepokrivenost kanalizacijskim sustavom pojedinih naselja na području LAG-a te nedovoljno razvijena društvena infrastruktura. Navedene slabosti potrebno je ukloniti, kako bi se stvorili povoljniji i kvalitetniji uvjeti za rad i život stanovništva te time spriječili negativni demografski trendovi.

Na području LAG-a postoje velike mogućnosti korištenja OIE, koji doprinose očuvanju biološke raznolikosti. Cijelo područje LAG-a pogodno je za razvoj selektivnih oblika turizma (ruralni, zdravstveni, lovni, kulturni, sportski i sl.) za koje postoji velika potražnja na tržištu. Također, postoji mogućnost razvoja poljoprivrede, povezivanja i plasmana poljoprivrednih proizvoda kroz razvoj ruralnog turizma.

Poljoprivreda je imala značajnu ulogu na području LAG-a, no okretanje turizmu i drugim granama gospodarstva dovelo je do njenog osjetnog napuštanja, pa se većina poljoprivrednika s područja LAG-a bavi poljoprivredom kao dopunskom djelatnošću. Stoga se provedbom LRS želi zainteresirati stanovništvo, iskoristiti prirodne potencijale, stvoriti nova radna mjesta, obogatiti turističku ponudu i stvoriti pozitivne ekonomske učinke.

Snaga poljoprivrede te ruralnog i agroturizma, odnosno njihov razvojni potencijal mogu biti maksimalno iskorišteni jedino ako djeluju prema logici povezivanja i stvaranja sinergijskog efekta. Na povezivanje poljoprivrede i turizma veže se u konkretnom smislu tržište. Turizam na području LAG-a predstavlja ključno tržište za plasman poljoprivrednih proizvoda te stoga diversifikacijom poljoprivrede u smjeru ruralnog turizma stvaramo dodatni sinergijski efekt.

Jačanje gospodarstva temeljeno na razvoju poljoprivrede i turizma kao pretpostavku ima očuvanje bogate prirodne bioraznolikosti i zasad očuvane prirode (prepoznate snage).

Uz gospodarski razvoj, na kvalitetu života u ruralnim područjima utječu i drugi čimbenici – komunalna infrastruktura, koja je u velikom broju slučajeva i sama u funkciji razvoja gospodarstva, ali i društvena infrastruktura koja je neophodna kako bi se standard života u ruralnim krajevima izjednačio, ili prestigao, sa standardom života u gradovima.

Kao najveće prijetnje treba istaknuti globalnu i nacionalnu gospodarsku krizu, klimatske promjene i neučinkovit sustav zaštite okoliša, starenje stanovništva i negativne demografske trendove, odljev kvalitetnih obrazovnih ljudskih resursa (prvenstveno mlade populacije), neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada te sporost administracije i učestalu izmjenu zakonske regulative što često usporava razvoj područja.

Za navedene prijetnje treba tražiti rješenja, kako bi se negativni trendovi u budućnosti ublažili i sveli na najmanju moguću razinu.

Na kraju, važno je istaknuti da LRS LAG-a „VINODOL“ neće moći riješiti sve istaknute probleme i potrebe područja LAG-a, s obzirom da je vezana na intervencije iz SP ZPP, a i ograničena su financijska sredstva za njenu provedbu. No, provedbom budućih intervencija nastojat će se pozitivno djelovati na razvoj područja i ublažavanje ključnih slabosti te iskorištavanje prepoznatih prilika.

5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS

5.1. Prikaz potreba LAG područja

Tablica 25: Potrebe LAG područja

Naziv potrebe	Opis potrebe	Naziv općeg cilja LRS kojim se ispunjava potreba	Naziv specifičnog cilja LRS kojim se ispunjava potreba
P1. Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje	Nepovoljna struktura poljoprivrede, sporo restrukturiranje te oscilacija cijena na tržištu utječu na nestabilnost prihoda na gospodarstvima.	1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora	1.1. Modernizacija poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda
P2. Povećati produktivnost i konkurentnost u poljoprivredi	Mala poljoprivredna gospodarstva ne ostvaruju dovoljan prihod, koji bi osigurao održivost gospodarstva.	1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora	1.2. Jačanje usmjerenosti poljoprivredne proizvodnje na tržište
P3. Poboljšanje starosne strukture nositelja poljoprivrednih gospodarstava	Za razvoj konkurentne poljoprivrede potrebno je povećati udio mladih poljoprivrednika i osnažiti njihova gospodarstva.	1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora	1.3. Privlačenje i podupiranje mladih poljoprivrednika
P4. Bolje iskorištenje prirodnih resursa i neiskorištenog poljoprivrednog zemljišta	Zapušteno, rascjepkano i nedovoljno iskorišteno poljoprivredno zemljište treba staviti u funkciju ekološke poljoprivrede.	1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora	1.4. Razvoj ekološke poljoprivrede
P5. Jače povezivanje poljoprivredno-prehrambenog sektora s turizmom	Povezivanje poljoprivrede i turizma osigurava lakši plasman poljoprivrednih proizvoda, a kroz organizaciju različitih turističkih aktivnosti osigurava se dodatni izvor prihoda.	2. Obnova ruralnog gospodarstva diversifikacijom poljoprivredne proizvodnje	2.1. Razvoj djelatnosti komplementarnih s turizmom
P6. Povećanje prihoda diversifikacijom proizvodnje	Nadogradnja poljoprivrede nepoljoprivrednim djelatnostima s ciljem osiguranja dodatnog prihoda.	2. Obnova ruralnog gospodarstva diversifikacijom poljoprivredne proizvodnje	2.2. Razvoj agroturizma i ostalih nepoljoprivrednih djelatnosti
P7. Stvaranje novih radnih mjesta diversifikacijom proizvodnje	Razvojem nepoljoprivrednih djelatnosti stvoriti će uvjete za cjelogodišnje poslovanje i poboljšati mogućnosti zaposlenja mladih, što čini preduvjet ostanka ljudi na ruralnim područjima.	2. Obnova ruralnog gospodarstva diversifikacijom poljoprivredne proizvodnje	2.1. Razvoj djelatnosti komplementarnih s turizmom 2.2. Razvoj agroturizma i ostalih nepoljoprivrednih djelatnosti
P8. Unaprijediti javnu infrastrukturu i usluge u ruralnim područjima	Potrebno je postojeće lokalno stanovništvo zadržati te privući novo, a preduvjet za to je kvalitetna infrastruktura i usluge.	3. Unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima	3.1. Razvoj komunalne i društvene infrastrukture
P9. Povećati korištenje energije iz obnovljivih izvora	Smanjenje troškova energije i ublažavanje klimatskih promjena potrebno je provesti kroz sve intervencije LRS.	Svi opći ciljevi	Svi specifični ciljevi

Kao dio procesa izrade LRS, kroz radionice provedene s lokalnim stanovništvom i dionicima javnog, civilnog i gospodarskog sektora, njihove projektne prijedloge te sveukupnu analizu područja LAG-a i pripremljenu SWOT analizu, identificirane su potrebe područja LAG-a.

Potrebe odražavaju opće ciljeve LRS na razini LAG područja te specifične ciljeve vezane uz poljoprivredu i ruralni razvoj, a i ciljeve vezane uz zaštitu okoliša i prirode i klimatske promjene.

Potrebe LAG-a stavljaju naglasak na poboljšanje kvalitete svakodnevnog života u ruralnim područjima, koje se suočava s negativnim demografskim kretanjima, depopulacijom i nedostatkom osnovne infrastrukture.

P1. Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje

Nepovoljna struktura poljoprivrede na području LAG-a i sporo restrukturiranje utječe na prihod iz poljoprivrede, a koji je ujedno pod velikom oscilacijom cijena, što se odražava na nestabilnost dohotka na poljoprivrednim gospodarstvima. Da bi proizvođači bili konkurenti na tržištu, moraju ulagati u proizvodnju proizvoda s dodanom vrijednosti. Ulaganja u modernizaciju tehnoloških procesa, uvođenje novih tehnologija za učinkovitije korištenje sirovina, smanjenje potrošnje energije te ulaganja u digitalne tehnologije u preradi poljoprivrednih proizvoda prilika su za unapređenje proizvodnje i rast produktivnosti.

P2. Povećati produktivnost i konkurentnost u poljoprivredi

Mala poljoprivredna gospodarstva imaju veći razvojni potencijal za rast produktivnosti i konkurentnosti. U cilju podizanja razine konkurentnosti i ekonomske održivosti malih poljoprivrednih gospodarstava nužna je tehničko-tehnološka modernizacija i povećanje produktivnosti. Ulaganja u digitalne tehnologije i preciznu poljoprivredu kao i inovativne prakse prilika su za pozicioniranje na tržištu.

P3. Poboljšanje starosne strukture nositelja poljoprivrednih gospodarstava

Za razvoj modernog i konkurentnog poljoprivrednog sektora neophodno je povećati udio mladih poljoprivrednika i osnažiti njihova poljoprivredna gospodarstva. Mladi poljoprivrednici iskazuju veću spremnost za tehnološke promjene i lakše se prilagođavaju izazovima vezanim uz tehnološke promjene u proizvodnji. Viša razina obrazovanja također doprinosi većoj produktivnosti i rastu konkurentnosti. Za rast konkurentnosti sve veći značaj imaju inovacije koje će svoju primjenu zasigurno ostvariti na poljoprivrednim gospodarstvima mladih poljoprivrednika.

Kako je većina poljoprivrednih proizvođača s ovog područja starije životne dobi i bez stručnog znanja, a postoji veliki potencijal za modernizaciju i unapređenje poljoprivredne proizvodnje, potrebno je poljoprivredu približiti mladima i učiniti je poželjnom djelatnošću.

P4. Bolje iskorištenje prirodnih resursa i neiskorištenog poljoprivrednog zemljišta

Postoje uvjeti za razvitak sustava održive poljoprivrede, uvođenjem integriranih ekološki i ekonomski prihvatljivih oblika gospodarenja i proizvodnje hrane za lokalno tržište i potreba u turizmu. Područje LAG-a nije zagađeno industrijom i pesticidima, što predstavlja dobar potencijal za bavljenje pčelarstvom i proizvodnju visokokvalitetnog meda, od kojeg su izuzetno cijenjeni med od kadulje, vrijeska i ostalog mediteranskog bilja. Sve aktivnosti treba provoditi u skladu s očuvanjem prirode i tradicijom, kako bi se zaštitio, očuvao i održao visok stupanj prirodnih resursa i biološke raznolikosti za buduće naraštaje. S druge strane, potrebno je bolje iskoristiti prirodni potencijal područja te zapušteno, rascjepkano i nedovoljno iskorišteno poljoprivredno zemljište treba staviti u funkciju ekološke poljoprivrede. Razvojem ekološke poljoprivrede očuvao bi se prirodni potencijal područja LAG-a te povećala dodatna vrijednost poljoprivrednim proizvodima.

P5. Jače povezivanje poljoprivredno-prehrambenog sektora s turizmom

Jedna od ključnih gospodarskih djelatnosti na području LAG-a je turizam, koji ima dugu tradiciju i izvrsne preduvjete za razvoj raznih oblika selektivnog turizma (agroturizam, ruralne kuće za odmor, odmor na vinskoj i mednoj cesti, kulturni, sportski, lovni i sl.). Potrebe turističkog tržišta zahtijevaju proširenjem turističke ponude, i to u vidu spoja poljoprivrede i turizma kao komplementarnih djelatnosti.

P6. Povećanje prihoda diversifikacijom proizvodnje

Poljoprivredna gospodarstva se često susreću s problemima neekonomične proizvodnje, zbog koje ne mogu opstati na tržištu, a jedno od mogućih rješenja je diversifikacija poljoprivredne proizvodnje.

Također, jedan od načina plasmana lokalnih proizvoda je putem razvoja agroturizma za koji područje LAG-a ima veliki potencijal. Kroz ponudu smještaja na poljoprivrednim gospodarstvima, lokalno stanovništvo razvija dodatnu djelatnost i izvor prihoda te nudi domaće proizvode svojim gostima.

P7. Stvaranje novih radnih mjesta diversifikacijom proizvodnje

Nadogradnja i diversifikacija poljoprivrede nepoljoprivrednim djelatnostima s ciljem otvaranja novih radnih mjesta u ruralnim područjima uz stvaranje dodatnih prihoda osigurava transformaciju ruralnih krajeva u mjesta atraktivna za život.

Koncept biogospodarstva također nudi značajne mogućnosti razvoja. Njime se otvaraju mogućnosti za razvoj novih inovativnih proizvoda i usluga u ruralnom prostoru s ciljem stvaranja dodatnih prihoda lokalnoj zajednici, novih "zelenih" radnih mjesta, što posljedično dovodi do povećanja kvalitete života u ruralnim sredinama.

P8. Unaprijediti javnu infrastrukturu i usluge u ruralnim područjima

Zadovoljavajuća i funkcionalna komunalna i društvena infrastruktura su važan element kvalitete života ruralnih područja, koja su još uvijek suočena s nedostatkom određene vrste javne infrastrukture i nisu iste kvalitete u odnosu na urbana područja. Kvalitetna javna infrastruktura pridonosi ublažavanju nepovoljnih demografskih kretanja na ruralnom području i omogućuje uvjete za društveni i održivi gospodarski razvoj, odnosno doprinosi zadržavanju postojećih i otvaranju novih radnih mjesta.

P9. Povećati korištenje energije iz obnovljivih izvora

Raspoložive potencijale za korištenje obnovljivih izvora energije na području LAG-a čine energija vjetra, sunca, mora i vode. S obzirom na veliki potencijal područja te činjenice da korištenje obnovljivih izvora energije značajno doprinosi zaštiti okoliša i ublažavanju klimatskih promjena, potrebno je poticati ulaganja u OIE kroz sve intervencije LRS.

Ujedno u kontekstu velikog poskupljenja energenata na globalnom tržištu, ulaganja u obnovljive izvore energije osigurati će neovisnost poljoprivrednih gospodarstava o energentima i smanjiti troškove proizvodnje.

5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS

Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS

Naziv općeg cilja	Kratki opis općeg cilja	Naziv specifičnog cilja	Kratki opis specifičnog cilja
1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora	Unaprjeđenje i modernizacija poljoprivredne proizvodnje, razvoj malih gospodarstava te poticanje mlađeg stanovništva na bavljenjem poljoprivredom kroz uvođenje novih tehnologija te poticanjem prerade poljoprivrednih proizvoda	1.1. Modernizacija poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda	Potiče se uvođenje inovativnih i tehnološki naprednih proizvodnih procesa, koji stvaraju proizvode s većom dodanom vrijednošću te lakše pronalaze put do kupaca na tržištu.
		1.2. Jačanje usmjerenosti poljoprivredne proizvodnje na tržište	Ovim ciljem nastoji se ojačati konkurentnosti malih poljoprivrednika i usmjeriti ih na tržište.
		1.3. Privlačenje i podupiranje mladih poljoprivrednika	Ublažavanje prepreka te privlačenje i podupiranje mladih poljoprivrednika u njihovim aktivnostima i olakšavanje njihovog poslovnog razvoja.
		1.4. Razvoj ekološke poljoprivrede	Potiče se bolja iskoristivost prirodnog potencijala područja te štiti okoliš.
2. Obnova ruralnog gospodarstva diversifikacijom poljoprivredne proizvodnje	Proširenje asortimana i unošenje promjena u postojećoj proizvodnji na poljoprivrednim gospodarstvima razvijajući marketing i različite vrste turizma s naglaskom na agroturizam	2.1. Razvoj djelatnosti komplementarnih s turizmom	Unaprjeđenje gospodarskih aktivnosti te povećanje prihoda subjekata vezanih za poljoprivredu i turizam.
		2.2. Razvoj agroturizma i ostalih nepoljoprivrednih djelatnosti	Poticanje poljoprivrednih gospodarstava da se bave dodatnom djelatnošću uz poljoprivrednu proizvodnju, što osim povećanja prihoda osigurava lakši plasman domaćih proizvoda.

3. Unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima	Podizanje standarda života u ruralnim područjima kroz izgradnju komunalne infrastrukture, bolju organizaciju društvene infrastrukture te dodatnim zabavnim sadržajima koji bi ruralna područja učinila mjestom privlačnim za život.	3.1. Razvoj komunalne i društvene infrastrukture	Razvoj i unaprjeđenje komunalne infrastrukture, kao ključnog čimbenika održivog gospodarskog razvoja ruralnih područja te društvene infrastrukture, kao ključnog čimbenika kvalitete života na ruralnom području.
---	---	--	---

Temeljem analize stanja i prepoznatih potreba područja LAG-a te izrađene SWOT analize definirana su tri opća cilja, u ostvarivanju kojih trebaju biti uključeni svi lokalni dionici, kao što su bili uključeni u njihovom definiranju.

OPĆI CILJ 1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora

Opći cilj 1. odnosi se na stvaranje okruženja koje bi poticajno djelovalo na razvoj i poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i prehrambenog sektora, a posljedično na zapošljavanje i optimalno korištenje prirodnih gospodarskih resursa.

Poljoprivreda je imala značajnu ulogu na području LAG-a, no okretanje turizmu i drugim granama gospodarstva dovodi do njenog osjetnog napuštanja te ona danas zauzima nizak udio u ostvarenim gospodarskim prihodima. Iako interes za poljoprivredu raste, za veliki dio gospodarstava poljoprivredna proizvodnja je dopunska djelatnost. Prvenstveni cilj je potaknuti interes postojećih i novih poljoprivrednika, iskoristiti prirodne potencijale, stvoriti nova radna mjesta, obogatiti turističku ponudu i stvoriti pozitivne ekonomske učinke.

Poljoprivredni razvoj treba graditi kroz uključivanje mladih, educiranih ljudi u poljoprivredu i stvaranje pozitivnog i dinamičkog ozračja za poduzetništvo u poljoprivredi.

U svrhu ostvarenja cilja bit će poticano uvođenje novih tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji, poticanje proizvodnje proizvoda s dodatnom vrijednosti i razvoj ekološke poljoprivrede, a sve kroz inovacije, digitalizaciju i razvoj temeljen na znanju.

Specifični cilj 1.1. Modernizacija poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda

Ovim ciljem želi se potaknuti uvođenje inovativnih i tehnološki naprednih proizvodnih procesa, koji omogućuju stvaranje proizvoda s većom dodanom vrijednošću te lakše pronalaze put do sve zahtjevnijih kupaca na tržištu. Veće ulaganje u modernizaciju proizvodnje omogućiti će podizanje konkurentnosti i produktivnosti poljoprivrednih gospodarstava. Prehrambeno-prerađivačka industrija ima veliki potencijal za stvaranje dodane vrijednosti, a ulaganja u izgradnju novih, kao i modernizaciju postojećih prerađivačkih kapaciteta te uvođenje inovativnih tehnologija doprinijeti će povećanju konkurentnosti proizvoda i rastu zapošljavanja u ruralnom području.

Specifični cilj 1.2. Jačanje usmjerenosti poljoprivredne proizvodnje na tržište

Ovim ciljem nastoji se ojačati konkurentnosti malih poljoprivrednika, kojima je poljoprivreda dopunska djelatnost. Malim poljoprivrednim gospodarstvima, pružit će mogućnost dostizanja gospodarske održivosti i otpornosti, što je preduvjet za postizanje konkurentnosti u skladu sa zahtjevima koje postavlja tržište.

Specifični cilj 1.3. Privlačenje i podupiranje mladih poljoprivrednika

Mladi ljudi su ključni resurs za razvoj modernog i konkurentnog poljoprivrednog sektora, prvenstveno zbog njihove želje i sposobnosti lakše prilagodbe tehnološkim promjenama, novim praksama i promjenama tržišnih uvjeta što je uvjet za povećanje produktivnosti i konkurentnosti. U nastojanjima bavljenjem poljoprivredom mladi poljoprivrednici se suočavaju s raznim preprekama, koje se ovim ciljem želi ublažiti te privući i podupirati mlade poljoprivrednike u njihovim aktivnostima i olakšati poslovni razvoj u ruralnim područjima.

Specifični cilj 1.4. Razvoj ekološke poljoprivrede

Na području LAG-a, kao i u cijelom svijetu, zabilježen je veliki interes potrošača za ekološkim proizvodima. Prirodni resursi i uvjeti na području LAG-a olakotna su okolnost za bavljenje ekološkom poljoprivredom, što u konačnici stvara visokovrijedan proizvod.

OPĆI CILJ 2. Obnova ruralnog gospodarstva diversifikacijom poljoprivredne proizvodnje

Diversifikacija poljoprivredne proizvodnje naglasak će staviti na razvoj djelatnosti komplementarnih turizmu, razvoj agroturizma te ostalih nepoljoprivrednih djelatnosti. Podizanjem konkurentnosti turističke ponude na poljoprivrednim gospodarstvima, putem ponude smještaja te lokalnih i autohtonih specijaliteta, širi se opseg djelatnosti poljoprivrednika i pozitivno utječe na njihov prihod.

Specifični cilj 2.1. Razvoj djelatnosti komplementarnih s turizmom

Današnji turisti, osim sunca i mora, traže dodatne sadržaje, a veoma su zainteresirani za posjete poljoprivrednim gospodarstvima, pa čak i za sudjelovanje u pojedinim poljoprivrednim radovima. S druge strane, zbog sve veće konkurencije, plasman poljoprivrednih proizvoda treba tražiti u kratkim lancima opskrbe, povezivanju poljoprivrede i turizma, kroz prodaju na samom poljoprivrednom gospodarstvu. Ostvarenjem cilja doprinijeti će se unapređenju gospodarske aktivnosti, povećanju prihoda gospodarskih subjekata vezanih za poljoprivredu i turizam te ruralnom razvoj prostora utemeljenom na prirodnoj, tradicijskoj i povijesnoj baštini, čime se proširuje i turistička ponuda.

Specifični cilj 2.2. Razvoj agroturizma i ostalih nepoljoprivrednih djelatnosti

Važan oblik ruralnog turizma je agroturizam, odnosno turizam na seljačkom gospodarstvu. Ovaj vid turizma u suštini označava održivi oblik turizma, spajajući postojeće poljoprivredno bogatstvo s turističkim djelatnostima, pritom poštujući identitet ruralnog prostora. Nadogradnjom poljoprivrednih djelatnosti putem agroturizma te drugih nepoljoprivrednih djelatnosti, omogućuje se poljoprivrednim proizvođačima da diversificiraju postojeću ekonomsku aktivnost te se na taj način stvaraju pozitivni uvjeti za plasman proizvoda na samim gospodarstvima, koji osiguravaju rast prihoda kroz povećanje proizvodnje. Razvoj ostalih nepoljoprivrednih djelatnosti stvoriti će uvjete za cjelogodišnje poslovanje i na taj način značajno poboljšati mogućnosti zaposlenja mladih, što čini preduvjet ostanka ljudi na ruralnim područjima.

OPĆI CILJ 3. Unapređenje uvjeta života u ruralnim područjima

Uz gospodarski razvoj, temelj podizanja standarda života u ruralnim područjima su komunalna i društvena infrastruktura. Obnova i izgradnja komunalne i društvene infrastrukture ima u cilju poboljšanje životnih uvjeta u ruralnim sredinama te doprinosi atraktivnosti života u selima.

Svrha ovog cilja je dostizanje standarda i podizanje kvalitete življenja ukupnog stanovništva LAG područja na način da će se iskoristiti svi potencijali, prostorne osobitosti i mogućnosti za razvoj, a što će omogućiti jednake uvjete u svim područjima LAG-a. Ovim ciljem promiče se održivi društveni razvoj, tako što se vodi briga da se sadašnjim načinom življenja ne ugrožava život budućih generacija, uz unapređenje sustava zaštite okoliša, djelovanje na sprječavanju klimatskih promjena te podizanje svijesti stanovnika o zaštiti okoliša kroz uređenje ruralnog prostora.

Podizanje kvalitete života u ruralnim područjima planira se provesti kroz jedan specifični cilj.

Specifični cilj 3.1. Razvoj komunalne i društvene infrastrukture

Područje LAG-a je, s obzirom na velike potrebe, još uvijek suočeno sa nedostatkom javne infrastrukture i infrastrukturuom, koja nije iste kvalitete u odnosu na urbana područja. Pokrivenost sa vodovodnom i kanalizacijskom mrežom, kvaliteta cesta nižeg ranga, kvaliteta pristupnih cesta do poljoprivrednih gospodarstava i slično, još uvijek zaostaje u odnosu na urbana područja. Nedostatak komunalne infrastrukture je jedan od čimbenika koji utječu na nepovoljna demografska kretanja na ruralnom području i održivi gospodarski razvoj ruralnih područja, stoga se ostvarenjem cilja trenutna situacija želi unaprijediti. Za podizanje kvalitete života nužno je voditi brigu o svim socijalno ranjivim dobnim skupinama te osigurati prostore za provođenje programa za djecu predškolske dobi, osigurati prostore za društvene, kulturne i druge aktivnosti i potrebe. Veći broj društvenih sadržaja i usluga te kvalitetna i unaprijeđena infrastruktura, imat će pozitivan učinak na kvalitetu života te ujednačen razvoj područja LAG-a.

Pored ulaganja kojima se potiče rast i promicanje društveno gospodarske održivosti ruralnog prostora, potrebno je poticati ulaganja kojima se doprinosi ekološkoj održivosti, u skladu s planovima razvoja JLS. Projekti koji se odnose na zaštitu prirode životnog prostora, i to kroz lokalno djelovanje pojedinaca, dovode do gospodarskog oživljavanja područja LAG-a.

5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje

Tablica 27: Intervencije u LRS

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Potreba	Intervencija
1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora	1.1. Modernizacija poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda	P1. Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje	1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje
	1.2. Jačanje usmjerenosti poljoprivredne proizvodnje na tržište	P2. Povećati produktivnost i konkurentnost u poljoprivredi	1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje
	1.3. Privlačenje i podupiranje mladih poljoprivrednika	P3. Pобољшanje starosne strukture nositelja poljoprivrednih gospodarstava	1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje
	1.4. Razvoj ekološke poljoprivrede	P4. Bolje iskorištenje prirodnih resursa i neiskorištenog poljoprivrednog zemljišta	1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje
2. Obnova ruralnog gospodarstva diversifikacijom poljoprivredne proizvodnje	2.1. Razvoj djelatnosti komplementarnih s turizmom	P5. Jače povezivanje poljoprivredno-prehrambenog sektora s turizmom	2.1.1. Potpora za nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području
		P6. Povećanje prihoda diversifikacijom proizvodnje	2.1.1. Potpora za nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području
	2.2. Razvoj agroturizma i ostalih nepoljoprivrednih djelatnosti	P7. Stvaranje novih radnih mjesta diversifikacijom proizvodnje	
3. Unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima	3.1. Razvoj komunalne i društvene infrastrukture	P8. Unaprijediti javnu infrastrukturu i usluge u ruralnim područjima	3.1.1. Potpora ruralnoj infrastrukturi i lokalnim uslugama
		P9. Povećati korištenje energije iz obnovljivih izvora	1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje
			2.1.1. Potpora za nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području
			3.1.1. Potpora ruralnoj infrastrukturi i lokalnim uslugama

Tablica 28: Projekti suradnje

Vrsta projekta suradnje	Područje interesa projekta suradnje	Očekivani rezultat provedbe projekta suradnje	Indikativna visina proračuna projekta suradnje
Međuteritorijalni	Poljoprivreda, turizam, trgovina	<ul style="list-style-type: none"> - poboljšanje prepoznatljivosti LAG područja, - uspostava partnerskih odnosa i umrežavanje - promocija lokalnih resursa i lokalne proizvodnje - prijenos znanja i iskustava 	100%

Intervencije LRS temelje se na potrebama prepoznatim na području LAG-a sukladno definiranim ciljevima koji doprinose pametnom i održivom razvoju. Poveznice između potreba, ciljeva te definiranih intervencija prikazane su u tablici 27. i detaljno opisane u tablici 29.

Uzimajući u obzir potrebe lokalne zajednice, financijske mogućnosti unutar SP ZPP i učinke provedbe pojedinih projekata u prostoru i životu LAG područja, predložene su tri intervencije kojima će se postići postavljeni ciljevi.

Područje LAG-a, kao poznata turistička destinacija, ističe se bogatom prirodnom, tradicijskom i kulturnom baštinom, koja nije dovoljno uključena u turističku ponudu. Ubrzani razvoj turizma posljednjih godina značajno je utjecao na napuštanje poljoprivrede, tako da je vrijedno poljoprivredno zemljište postalo zapušteno, a poljoprivredna proizvodnja zanemarena. Navedeno je u SWOT analizi istaknuto kao slabost, jednako kao i mali broj agroturističkih objekata. Snaga područja je poznata turistička destinacija, ali i rastući trend ruralnog turizma, što otvara mogućnosti za oživljavanje poljoprivrede razvojem agroturizma.

Razvoj sustava održive poljoprivrede, predstavlja jasan smjer LRS. Sveobuhvatnom intervencijom 1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, koja obuhvaća ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda, poticati će se nove tehnologije, digitalizacija i povećanje dodane vrijednosti, ojačati će se usmjerenost poljoprivredno-prehrambenog sektora na tržište te poboljšati njihov položaj u vrijednosnom lancu, a sve u cilju poticanja pametnog, konkurentnog i otpornog poljoprivredno-prehrambenog sektora.

Provedbom intervencije 2.1.1. Potpora za nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području usmjerenih na ostvarivanje općeg cilja 2, otvaraju se mogućnosti daljnjih ulaganja u diversifikaciju postojećih poljoprivrednih proizvođača prema agroturizmu. S druge strane, širenjem ponude lokalnih proizvoda na turističkom tržištu, direktno se utječe na opći cilj 1. S obzirom da na području LAG-a postoje svi preduvjeti za ekološku i ekonomski prihvatljivu proizvodnju hrane, veoma cijenjenu od strane turista, nezadovoljnih samo ponudom sunca i mora, prioritet u odabiru projekata bit će ekološka poljoprivredna proizvodnja i tradicionalni sektori proizvodnje.

Intervencija 3.1.1. odnosi na poboljšanje osnovne infrastrukture sa svrhom podizanja kvalitete življenja stanovništva LAG područja i igra ključnu ulogu u unapređenju ruralnih područja, čineći ih atraktivnijima za život i poslovanje te doprinoseći njihovom dugoročnom razvoju i održivosti

Povećanje korištenja obnovljivih izvora energije jedan je od prioriteta za provedbu projekata unutar LRS i poticati će se unutar svih intervencija LRS. Osim što se korištenjem obnovljivih izvora energije umanjuju emisije stakleničkih plinova i ublažavaju klimatske promjene, u kontekstu velikog poskupljenja energenata na globalnom tržištu, ulaganja u obnovljive izvore energije osigurati će neovisnost poljoprivrednih gospodarstava o energentima i smanjiti troškove proizvodnje.

U tablici 29. opisane su sve intervencije, uključujući uvjete prihvatljivosti korisnika i projekata, koji će se detaljnije propisati LAG natječajem.

U okviru LAG intervencije, korisnik na LAG natječaju kumulativno mora ispunjavati sljedeće temeljne uvjete:

- imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave LAG natječaja sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116;
- imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu;
- ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima.

U okviru LAG intervencije, projekt mora ispunjavati sljedeće temeljne uvjete:

- provoditi se na području LAG-a na kojem korisnik na LAG natječaju podnosi zahtjev za potporu;

- ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000,00 EUR (bez PDV-a).

Dodatni uvjeti prihvatljivosti korisnika i projekta na LAG natječaju propisuju se LEADER operativnim pravilima i bit će detaljno razrađeni u LAG natječaju, jednako kao i opći uvjeti prihvatljivosti troškova i neprihvatljivi troškovi.

Unutar intervencije 1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, prihvatljivi korisnici su mladi poljoprivrednici i mala poljoprivredna gospodarstva, koji se definiraju kao:

- Mladi poljoprivrednik je osoba starija od 18 i mlađa od 40 godina (do navršene 41 god.) u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu, koja posjeduje odgovarajuće vještine i znanje o poljoprivredi te po prvi puta uspostavlja poljoprivredno gospodarstvo ekonomske veličine od 10.000 EUR do 100.000 EUR na kojem ima status nositelja/odgovorne osobe ili je status nositelja/odgovorne osobe po prvi put stekla unutar 5 (pet) godina do dana podnošenja zahtjeva za potporu, a u slučaju trgovačkog društva je i odgovorna osoba isključivo ukoliko je vlasnik najmanje 50% temeljnog kapitala društva i odgovorna osoba isključivo ukoliko je vlasnik najmanje 50% temeljnog kapitala društva.
- Malo poljoprivredno gospodarstvo predstavlja poljoprivrednika koji ima ekonomsku veličinu od 3.000 do 10.000 EUR-a u slučaju ulaganja u sektor voća, povrća i cvijeća, odnosno do 15.000 EUR-a za ulaganja u ostalim sektorima

Projekt suradnje, koji se planira provesti, imat će za cilj razmjenu primjera dobre prakse, prijenos znanja i iskustva u održivom razvoju ruralnog područja.

Projekt će se provoditi sa partnerima LAG-ovima sa područja Republike Hrvatske. Partneri na projektu sklopiti će Sporazum o suradnji u skladu s LEADER operativnim pravilima.

Tematska područja projekta suradnje su razmjena znanja i iskustava vezana za: uspostavu sinergije poljoprivrednog i turističkog sektora kroz razvoj proizvoda i dodatne ponude, očuvanje i promociju kulturne i tradicijske baštine; zaštitu okoliša i prirode; udruživanje proizvođača koji će inovativnim pristupom i promišljanjem stvoriti nove kanale prodaje, uključujući razvoj i promociju poljoprivrednih proizvoda dodane vrijednosti; promociju kulturnih i sportskih aktivnosti, edukaciju i motivaciju lokalnog stanovništva te intenziviranje promocije kulture života na ruralnom prostoru.

Tablica 29: Opis intervencija

Naziv i kod intervencije	1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje
Područje obuhvata	Područje LAG-a „VINODOL“
<p>Kratki opis intervencije:</p> <ul style="list-style-type: none"> -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS 	<p>Intervencija se odnosi na ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda s ciljem poboljšanja ukupne učinkovitosti i održivosti, uključujući i zaštitu okoliša i prilagodbu klimatskim promjenama. Naglasak će biti na inovacijama i digitalizaciji, novim tehnologijama i modernizaciji poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda.</p> <p>U okviru ove intervencije poticati će se i mala potencijalno održiva poljoprivredna gospodarstva orijentirana na tržišnu proizvodnju kojima nedostaju glavni resursi, te mladi poljoprivrednici, koji predstavljaju temelj budućeg razvoja konkurentnog poljoprivredno-prehrambenog sektora u ruralnom prostoru.</p> <p>Ova intervencija odabrana je na temelju SWOT analize i definiranih potreba P1-P4, a njezina provedba omogućiti će modernizaciju poljoprivredne proizvodnje, povećanje konkurentnosti, jačanje tržišne orijentacije, podršku mladim poljoprivrednicima i promicanje održivih praksi, što doprinosi <i>općem cilju 1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora.</i></p> <p>Putem intervencije financirati će se ulaganja u modernu opremu, tehnologiju, digitalizaciju i infrastrukturu u poljoprivredi što doprinosi <i>specifičnom cilju 1.1. Modernizacija poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda.</i></p> <p>Nadalje, potpora razvoju i inovacijama u poljoprivredi pomoći će u stvaranju proizvoda i usluga konkurentnih na tržištu, a ulaganja u marketinške aktivnosti i promociju pomoći će u plasmanu proizvoda na tržište. Predmetno doprinosi <i>specifičnom cilju 1.2. Jačanje usmjerenosti poljoprivredne proizvodnje na tržište.</i> Intervencija 1.1.1. pružiti će financijsku podršku mladim poljoprivrednicima, što osigurava kontinuitet u sektoru te promiče održivost i doprinosi <i>specifičnom cilju 1.3. Privlačenje i podupiranje mladih poljoprivrednika. Specifični cilj 1.4. Razvoj ekološke poljoprivrede</i> ostvarit će se poticanjem inovativnih rješenja u ekološkoj poljoprivredi, promicanjem održivih poljoprivrednih praksi i ekološke svijesti te promicanjem ekoloških proizvoda na tržištu.</p> <p>Intervencija 1.1.1. doprinosi ostvarivanju niza specifičnih ciljeva ZPP putem promocije održive, konkurentske i inovativne poljoprivrede koja uzima u obzir i zahtjeve tržišta i zahtjeve očuvanja okoliša:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Specifični cilj ZPP 2.</i> – Intervencija 1.1.1. će pomoći poljoprivrednicima da postanu konkurentniji na tržištu putem modernizacije, primjene naprednih tehnologija, inovacija i digitalnih alata, u cilju povećanja produktivnosti i efikasnosti. - <i>Specifični cilj ZPP 4.</i> - Potporom ulaganjima u OIE, kroz ovu intervenciju može smanjiti negativni utjecaj poljoprivrede na okoliš. To uključuje bolje upravljanje resursima, što pomaže u smanjenju emisija stakleničkih plinova. - <i>Specifični cilj ZPP 5.</i> - Ova intervencija može poticati održivu upotrebu prirodnih resursa kroz potporu ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji. Smanjenje upotrebe kemikalija i bolje upravljanje resursima su ključni elementi održivosti. - <i>Specifični cilj ZPP 7.</i> - Intervencija će pružiti podršku mladim poljoprivrednicima kroz pristup sredstvima, što će im pomoći da razvijaju svoja poljoprivredna gospodarstva na održiv način te stvaraju nova radna mjesta. - <i>Specifični cilj ZPP 8.</i> - Kroz podršku preradi poljoprivrednih proizvoda i stvaranju dodane vrijednosti, intervencija pridonosi zapošljavanju i rastu te održivom razvoju lokalne ruralne zajednice. <p>LAG intervencija namijenjena ulaganju biti će usklađena sa zahtjevima i pravilima iz članka 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115.</p> <p>Intervencija 1.1.1. doprinosi pokazateljima rezultata ZPP-a, kako je prikazano u tablici niže: R.3, R.9, R.15, R.16, R.26, R.37 i R.39.</p>

	<p>Dodana vrijednost provedbe ove intervencije se očituje u povećanju konkurentnosti poljoprivrednika LAG područja čime se doprinosi cjelokupnom održivom razvoju i jačanju identiteta LAG područja. Tijekom konzultacijskog procesa iskazane su potrebe za sveobuhvatnom intervencijom u primarnu poljoprivrednu proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda, koja će uključivati male i mlade poljoprivrednike s naglaskom na ekološku proizvodnju. Prilikom izrade SWOT analize te definiranja intervencije koristila su se LEADER načela i raspravljalo se o projektnim prijedlozima lokalnih dionika. Definirana intervencija, kriteriji odabira, uvjeti prihvatljivosti projekta i korisnika te pokazatelji doprinose specifičnostima LAG područja, odnosno predstavljaju potrebe i posebitosti LAG područja i time doprinose dodanoj vrijednosti LEADER-a.</p> <p>Planiranje ove intervencije potaknulo je suradnju i angažman lokalne zajednice u planiranju i odlučivanju. Kroz sudjelovanje u projektima koji odgovaraju njihovim specifičnim potrebama i karakteristikama, lokalni stanovnici razvijaju socijalne veze, povjerenje i zajednički osjećaj odgovornosti prema svojoj zajednici.</p>
Ciljani korisnici	Fizičke i pravne osobe registrirane za primarnu poljoprivrednu proizvodnju i/ili preradu poljoprivrednih proizvoda (ovisno o vrsti ulaganja) u skladu s nadležnim nacionalnim propisom
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Prihvatljivi korisnik mora ispunjavati minimalno sljedeće uvjete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Biti upisan u Upisnik poljoprivrednika/OPG-a/drugi odgovarajući upisnik/registar/evidenciju proizvođača primarnih poljoprivrednih proizvoda ili registriran za preradu poljoprivrednih proizvoda - Biti u rangu mikro ili malog poduzeća, ako je korisnik poduzeće - Dokazati ekonomsku veličinu poljoprivrednog gospodarstva od najmanje 3.000 EUR prije podnošenja konačnog zahtjeva za isplatu, ukoliko se prijavljeni projekt odnosi na primarnu poljoprivrednu proizvodnju - Ostale uvjete propisane LAG natječajem
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	<p>Prihvatljive vrste projekata su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ulaganje u građenje i/ili opremanje objekata u funkciji poljoprivredne proizvodnje (primarne i prerade), te zbrinjavanje gnoja - Ulaganje u građenje i/ili opremanje objekata za edukaciju, prezentaciju, promociju i prodaju poljoprivrednih proizvoda - Nabava poljoprivredne mehanizacije i opreme te gospodarskih vozila za vlastitu poljoprivrednu proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda, mehanizaciju i opremu za skladištenje, rukovanje, transport i primjenu stajskog gnoja - Restrukturiranje postojećih i/ili podizanje novih višegodišnjih nasada, uključujući opremanje te nabavu potrebne opreme - Uređenje i trajnije poboljšanje kvalitete poljoprivrednog zemljišta u svrhu poljoprivredne proizvodnje - Ulaganja u nove sustave navodnjavanja na poljoprivrednom gospodarstvu, u okviru šireg projekta (projekt koji uključuje samo navodnjavanje nije prihvatljiv) - Ulaganje u građenje i/ili opremanje objekata za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije te pratećih postrojenja i objekata za potrebe primarne poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda te nabava potrebne opreme - Ostali projekti propisani LAG natječajem <p>Prihvatljivi projekt mora ispunjavati minimalno sljedeće uvjete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Odnositi se na proizvodnju poljoprivrednih proizvoda, a koji su navedeni u Prilogu I. Ugovora

	<ul style="list-style-type: none"> - Proizvedena energija koristi se za podmirenje vlastitih potreba gospodarstva za energijom u svrhu proizvodnje poljoprivrednih proizvoda iz Priloga I. Ugovora. - Ulaganja u navodnjavanje moraju ispuniti uvjete propisane člankom 74. Uredbe (EU) br. 2021/2115 - Ostale uvjete propisane LAG natječajem
Načela kriterija odabira	Prednost pri odabiru imat će ulaganja u digitalizaciju, ulaganja u tradicionalno prepoznatljivi sektori: vinogradarstvo, pčelarstvo, maslinarstvo, voćarstvo/ povrtlarstvo i stočarstvo; ekološki proizvođači; mladi poljoprivrednici, žene svih dobnih skupina; ostvarenje cilja povećanja proizvodnog kapaciteta iskazanom kroz povećanje ukupnog standardnog ekonomskog rezultata te ulaganja u OIE. Kriteriji odabira biti će detaljno definirani LAG natječajem.
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se LAG natječajem
Najviša ukupna vrijednost projekta	300.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se LAG natječajem
Najviši iznos potpore po projektu	200.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore iznosi do 65% od ukupnih prihvatljivih troškova projekta. Intenzitet potpore iznosi 80% za sljedeća ulaganja: <ul style="list-style-type: none"> - Ulaganja mladih poljoprivrednika kako su definirani strateškim planom ZPP Intenzitet potpore iznosi 85% za ulaganja u mala poljoprivredna gospodarstva, kako su definirani u LRS.

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	Kroz provedbu ove intervencije planirano je stvaranje 2 nova radna mjesta.
Broj sačuvanih radnih mjesta	Kroz provedbu ove intervencije planirano je očuvanje 2 postojeća radna mjesta.

R.b.		
1.	Naziv pokazatelja	R.3 Digitalizacija poljoprivrede
	Mjerna jedinica	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	4
2.	Naziv pokazatelja	R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava
	Mjerna jedinica	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	20
3.	Naziv pokazatelja	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora
	Mjerna jedinica	MW
	Ciljna vrijednost	0,025
4.	Naziv pokazatelja	R.16 Ulaganja povezana s klimom
	Mjerna jedinica	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	5

5.	Naziv pokazatelja	R.26 Ulaganja povezana s prirodnim resursima
	Mjerna jedinica	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	4
6.	Naziv pokazatelja	R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima
	Mjerna jedinica	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)
	Ciljna vrijednost	2
7.	Naziv pokazatelja	R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj poduzeća
	Ciljna vrijednost	2

Naziv i kod intervencije	2.1.1. Potpora za nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području
Područje obuhvata	Područje LAG-a „VINODOL“
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	<p>Pored poljoprivrede, koja predstavlja primarnu djelatnost, treba razvijati i ostale nepoljoprivredne djelatnosti, za koje postoji veliki potencijal na cijelom području LAG-a. Područje LAG-a pruža velike mogućnosti za razvoj selektivnih oblika turizma, prvenstveno za razvoj ruralnog turizma i agroturizama, koji spajaju klasičnu poljoprivrednu proizvodnju, smještaj te kupnju i degustaciju proizvoda na domaćinstvu. Kroz razvoj agroturizama omogućuje se poljoprivrednim proizvođačima da stvaraju uvjete za plasman proizvoda na samim gospodarstvima, temeljem kojih se osigurava rast prihoda i stvaraju preduvjeti za povećanje vlastite proizvodnje. Također, treba razvijati i druge nepoljoprivredne djelatnosti, kako bi se proširila ponuda i stvorili uvjeti za cjelogodišnje poslovanje. Na taj način značajno bi se poboljšale mogućnosti zaposlenja mladih, kao i radni uvjeti, što čini preduvjet ostanka mladih na ruralnim područjima.</p> <p>Intervencija će doprinijeti unapređenju gospodarske aktivnosti u ruralnim područjima, održavanju i stvaranju novih radnih mjesta i povećanju prihoda gospodarskih subjekata prvenstveno kroz razvoj svih oblika ruralnog turizma utemeljenog na prirodnoj, tradicijskoj i povijesnoj baštini, a promicati će se rodna ravnopravnost, socijalna uključenost i lokalni razvoj u ruralnim područjima te povećati neovisnost poljoprivrednih gospodarstava o energentima.</p> <p>Ova intervencija odabrana je na temelju SWOT analize i definiranih potreba 5-7, a doprinosi općem cilju 2. Obnova ruralnog gospodarstva diversifikacijom poljoprivredne proizvodnje. Doprinos cilju odražava se kroz poticanje raznolikosti ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima, posebno nepoljoprivrednih sektora, što doprinosi smanjenju ovisnosti dohotka o poljoprivredi. Diversifikacija ekonomske baze gospodarstva povećava njihovu otpornost na ekonomske izazove i pruža lokalnom stanovništvu više prilika za zapošljavanje i prihod.</p> <p>Putem intervencije 2.1.1. poticati će se razvoj različitih gospodarskih aktivnosti koje se nadopunjuju s turističkim sektorom kao što su primjerice proizvodnja tradicijskih proizvoda ili stvaranje različitih atrakcija vezanih uz prirodnu, tradicijsku i povijesnu baštinu LAG područja, što doprinosi <i>specifičnom cilju 2.1. Razvoj djelatnosti komplementarnih s turizmom</i>.</p> <p>Nadalje, intervencija podržava razvoj agroturizma i drugih nepoljoprivrednih aktivnosti koje omogućuju poljoprivrednim gospodarstvima da iskoriste svoje resurse. Agroturizam promiče interakciju s poljoprivrednim okruženjem i lokalnim životom,</p>

	<p>stvarajući jedinstvene turističke doživljaje i pružajući dodatni izvor prihoda za gospodarstva. Predmetno doprinosi <i>specifičnom cilju</i> 2.2. <i>Razvoj agroturizma i ostalih nepoljoprivrednih djelatnosti</i>.</p> <p>Intervencija 2.1.1.doprinosi sljedećim specifičnim ciljevima ZPP:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Specifični cilj ZPP 4. - Intervencija podržava različite nepoljoprivredne djelatnosti koje su manje emisijske u usporedbi s konvencionalnim industrijama. Putem intervencije potiču se ulaganja u solarne panele i druge oblike obnovljive energije. Korištenje održive energije smanjuje potrebu za fosilnim gorivima i doprinosi smanjenju emisija stakleničkih plinova. - Specifični cilj ZPP 8. - Kroz podršku različitim nepoljoprivrednim djelatnostima, intervencija 2.1.1. pridonosi specifičnom cilju promicanja zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima. Osim toga, naglasak na kružnom biogospodarstvu doprinosi održivom razvoju lokalne ruralne zajednice. <p>LAG intervencija namijenjena ulaganju biti će usklađena sa zahtjevima i pravilima iz članka 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115. Provedbom ove intervencije doprinosi se sljedećim pokazateljima rezultata ZPP-a: R.15, R.16, R.37 i R.39, kako je prikazano u tablici Pokazatelji.</p> <p>Dodana vrijednost u provedbi ove intervencije očituje se u povećanju i unaprjeđenju gospodarskih aktivnosti LAG područja. Intervencija 2.1.1. omogućava lokalnim dionicima da razvijaju projekte koji su prilagođeni specifičnim potrebama i resursima lokalne zajednice. Predmetno može rezultirati projektima koji donose dodatnu vrijednost i inovaciju u usporedbi s tradicionalnim pristupima na nacionalnoj razini. Intervencija doprinosi dodanoj vrijednosti LEADER-a kroz poticanje lokalnog angažmana, prilagodbe projekata lokalnim potrebama, jačanje društvenih veza te poboljšanje rezultata i učinaka projekata za ruralni razvoj. To je u skladu s osnovnim načelima LEADER pristupa i doprinosi holističkom i održivom razvoju ruralnih područja.</p>
Ciljani korisnici	Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika/OPG-a/drugi odgovarajući upisnik/registar/evidenciju proizvođača primarnih poljoprivrednih proizvoda
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Prihvatljivi korisnik mora ispunjavati minimalno sljedeće uvjete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Imati sjedište/podružnicu unutar područja LAG-a „VINODOL“ prije dana objave LAG natječaja - Biti upisan u Upisnik poljoprivrednika/OPG-a/drugi odgovarajući upisnik/registar/evidenciju proizvođača primarnih poljoprivrednih proizvoda - Biti u rang u mikro ili malog poduzeća, ako je korisnik poduzeće - Biti registriran za bavljenje nepoljoprivrednom djelatnošću, odnosno imati rješenje/odgovarajući akt izdan od strane nadležnog tijela kojim se dokazuje bavljenje nepoljoprivrednom djelatnošću za koju se traži potpora na LAG natječaju - Najkasnije kod podnošenja konačnog zahtjeva za isplatu dokazati ekonomsku veličinu poljoprivrednog gospodarstva od najmanje 3.000 EUR-a - Ostale uvjete propisane LAG natječajem
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	<p>Prihvatljive vrste projekata su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ulaganje u građenje (izgradnja, rekonstrukcija i održavanje) i/ili opremanje: <ul style="list-style-type: none"> ▫ objekata za pružanje turističkih usluga ▫ objekata za pružanje ugostiteljskih usluga pripremanja i/ili usluživanja jela, pića i napitaka

	<ul style="list-style-type: none"> ▫ objekata u kojima se obavlja djelatnost tradicijskog obrta ▫ objekata u kojima se obavlja pakiranje i trženje proizvoda tradicijskog obrta ▫ objekata za pružanje usluga u poljoprivrednim, šumarskim, veterinarskim, društvenim, intelektualnim djelatnostima ▫ objekata za preradu i/ili skladištenje i/ili izravnu prodaju lokalnih proizvoda ▫ sustava za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora za vlastite potrebe, s pripadajućom opremom i infrastrukturom <ul style="list-style-type: none"> - Kupnja novih gospodarskih vozila, plovila, strojeva i opreme u svrhu obavljanja djelatnosti. - Ostali projekti propisani LAG natječajem. <p>Prihvatljivi projekt mora ispunjavati minimalno sljedeće uvjete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Odnositi se na nepoljoprivredne djelatnosti, izlazni proizvod mora biti proizvod koji nije obuhvaćen Prilogom I. Ugovora - Biti usklađen sa općim i specifičnim ciljevima LRS - Biti usklađen sa jednim ili više specifičnih ciljeva ZPP za razdoblje 2023. – 2027. - Ostale uvjete propisane LAG natječajem
Načela kriterija odabira	Prednost pri odabiru imati će: ulaganja u OIE, ulaganja u agroturizam te preradu ljekovitog, začinskog i aromatičnog bilja, ulaganja koja provodi osoba ženskog spola, veći broj stvorenih novih radnih mjesta. Kriteriji odabira biti će detaljno definirani LAG natječajem.
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se LAG natječajem
Najviša ukupna vrijednost projekta	300.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se LAG natječajem
Najviši iznos potpore po projektu	200.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem Primjenjuju se pravila de minimis potpore.
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore iznosi do 65% od ukupnih prihvatljivih troškova projekta. Intenzitet potpore može se povećati za sljedeća ulaganja: <ul style="list-style-type: none"> - Najviše 80% za ulaganja mladih poljoprivrednika kako su definirana strateškim planom ZPP (do 41. godine) - Najviše 85% za ulaganja u mala poljoprivredna gospodarstva, kako su definirani u LRS

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	Kroz provedbu ove intervencije planirano je stvaranje 2 nova radna mjesta.
Broj sačuvanih radnih mjesta	Kroz provedbu ove intervencije planirano je očuvanje 2 postojeća radna mjesta.

R.b.		
1.	Naziv pokazatelja	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora
	Mjerna jedinica	MW
	Ciljna vrijednost	0,01
2.	Naziv pokazatelja	R.16 Ulaganja povezana s klimom

	Mjerna jedinica	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	2
3.	Naziv pokazatelja	R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima
	Mjerna jedinica	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)
	Ciljna vrijednost	2
4.	Naziv pokazatelja	R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj poduzeća
	Ciljna vrijednost	6

Naziv i kod intervencije	3.1.1. Potpora ruralnoj infrastrukturi i lokalnim uslugama
Područje obuhvata	Područje LAG-a „VINODOL“
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	<p>Provedbom intervencije 3.1.1. Potpora ruralnoj infrastrukturi i lokalnim uslugama želi se poboljšati životne uvjete u ruralnoj sredini, doprinijeti atraktivnosti sela i njegovom razvojnom potencijalu za druge aktivnosti te potaknuti rast društveno-ekonomske održivosti. Nerazvijena komunalna i društvena infrastruktura te dostupnost usluga i uvjeta za život dovodi do smanjenja broja stanovnika ruralnih područja te nedostatka interesa mladih obitelji da žive i rade u ruralnim područjima.</p> <p>Intervencija se odnosi na ulaganja kojima se podiže kvalitetu života u ruralnim područjima (kulturno-društvenu i/ili obrazovno-odgojnu i/ili sportsko-rekreativnu i/ili rekreacijsku i/ili turističku i/ili komunalnu i/ili zdravstvenu i/ili javnih usluga itd.), koja su namijenjena javnoj uporabi i dostupna su različitim pojedincima i interesnim skupinama.</p> <p>Ova intervencija odabrana je na temelju SWOT analize i definirane potrebe 8, a doprinosi općem cilju LRS 3. Unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima tako što poboljšava dostupnost usluga, potiče gospodarski razvoj, jača društvenu koheziju, smanjuje regionalne disparitete i promiče održivost. Sve navedeno doprinosi boljem životu stanovnika područja LAG-a „VINODOL“.</p> <p>Intervencija 3.1.1. doprinosi specifičnom cilju 3.1. Razvoj komunalne i društvene infrastrukture tako što podržava izgradnju, obnovu i unaprjeđenje ključne infrastrukture i usluga u ruralnim područjima. Predmetno doprinosi boljim uvjetima života, većem društvenom i gospodarskom razvoju te jačanju ruralne zajednice.</p> <p>Ujedno, ova intervencija doprinosi sljedećim specifičnim ciljevima ZPP:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Specifični cilj ZPP 4. - Intervencija podržava projekte za poboljšanje energetske učinkovitosti u ruralnim područjima. To uključuje izgradnju energetski učinkovitih zgrada, zamjenu starih sustava grijanja i hlađenja te primjenu obnovljivih izvora energije. Smanjenje potrošnje energije doprinosi smanjenju emisija stakleničkih plinova. - Specifični cilj ZPP 8. - Intervencija podržava projekte izgradnje i obnove infrastrukture, kao i pružanje lokalnih usluga. Ovo stvara nova radna mjesta u ruralnim područjima, potičući zapošljavanje i ekonomski rast. Dodatno, intervencija potiče inicijative usmjerene na socijalnu uključenost ranjivih skupina u ruralnim područjima, kao što su osobe s invaliditetom i dugotrajno nezaposleni. To doprinosi inkluzivnom lokalnom razvoju.

	<p>LAG intervencija namijenjena ulaganju biti će usklađena sa zahtjevima i pravilima iz članka 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115. Provedbom ove intervencije doprinosi se pokazateljima rezultata ZPP-a, kako je prikazano u tablici pokazatelji: R.15, R.37 i R.41.</p> <p>Dodana vrijednost provedbe ove intervencije se očituje u povećanju socijalnog kapaciteta LAG područja, jer potiče sudjelovanje lokalne zajednice u planiranju, provedbi i upravljanju projektima. To jača društveni kapital, jer se potiče suradnja, povjerenje i zajednički rad na poboljšanju infrastrukture i usluga. Lokalna zajednica također može razvijati vlastite inicijative i ideje za unaprjeđenje svoje okoline.</p> <p>Intervencija 3.1.1. unapređuje elemente dodane vrijednosti LEADER-a tako što podržava lokalnu inicijativu, participaciju i pristup resursima, što doprinosi efikasnijem i održivijem ruralnom razvoju.</p>
Ciljani korisnici	<ul style="list-style-type: none"> - Jedinice lokalne samouprave - Trgovačka društva u većinskom vlasništvu jedinica lokalne samouprave - Javne ustanove - Dobrovoljna vatrogasna društva - Udruge
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Prihvatljivi korisnik mora ispunjavati minimalno sljedeće uvjete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Imati sjedište/podružnicu unutar područja LAG-a „VINODOL“ prije dana objave LAG natječaja - Ostale uvjete propisane LAG natječajem.
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	<p>Prihvatljive vrste projekata su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ulaganje u građenje (izgradnja, rekonstrukcija, uređenje i održavanje) i/ili opremanje objekata za: <ul style="list-style-type: none"> ▫ kulturno – društvenu namjenu (društveni dom/kulturni centar, vatrogasni dom, knjižnica, čitaonica, muzej, galerija, interpretacijski centar i sl.) ▫ obrazovno – odgojnu namjenu (dječji vrtić, škola i sl.) ▫ društveno - socijalnu namjenu (starački dom, prostori za boravak starijih građana, prostori za socijalno ugrožene građane, ustanove za nezbrinutu djecu, ustanove osobe s posebnim potrebama i sl.) ▫ sportsko – rekreativnu namjenu (sportska građevina, sportska igrališta, boćališta, zip-line, biciklistička staza i sl.) ▫ rekreacijsku namjenu (planinarski domovi, izletišta, parkovi, tematski put, dječje igralište, fitness park, šetnice i sl.) ▫ javno prometnu namjenu (nerazvrstane ceste, trg, pothodnici, nadvožnjaci, javne stubes, parkirišta, prolazi, pješačke površine i sl.) ▫ turističku namjenu (informativni centar i sl.) ▫ šumarsku namjenu (šumska prometna infrastruktura, poučne staze i prateća infrastruktura i sl.) ▫ komunalnu namjenu (javni vodovod, gustomirne, desalinizatori, lokve, kanalizacija, odlagališta otpada i sl.) ▫ zdravstvene ustanove (dom zdravlja, ambulanta i sl.) ▫ javna administracija (zgrade gradova i općina, mjesnih odbora i sl.) ▫ javna skloništa za napuštene i izgubljene životinje ▫ sustava za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora za vlastite potrebe, s pripadajućom opremom i infrastrukturom - Ostali projekti propisani LAG natječajem

	Prihvatljivi projekt mora ispunjavati minimalno sljedeće uvjete: <ul style="list-style-type: none"> - Biti usklađen sa općim i specifičnim ciljevima LRS - Biti usklađen sa jednim ili više specifičnih ciljeva ZPP za razdoblje 2023. – 2027. - Biti namijenjen javnoj upotrebi/korištenju i mora biti javno dostupan različitim pojedincima i interesnim skupinama - Ne smije biti profitnog karaktera (operativni prihodi ne smiju biti veći od operativnih troškova) - Ostale uvjete propisane LAG natječajem
Načela kriterija odabira	Prednost pri odabiru imati će ulaganja koja uključuju OIE i energetska učinkovitost, ulaganja u rekonstrukciju i/ili adaptaciju/održavanje/sanaciju i/ili opremanje postojećih objekata te ulaganja koja uključuju digitalne alate. Kriteriji odabira biti će detaljno definirani LAG natječajem.
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se LAG natječajem
Najviša ukupna vrijednost projekta	300.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se LAG natječajem
Najviši iznos potpore po projektu	200.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore iznosi do 100% od ukupnih prihvatljivih troškova projekta.

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	Kroz provedbu ove intervencije planirano je stvaranje 2 nova radna mjesta.
Broj sačuvanih radnih mjesta	Kroz provedbu ove intervencije planirano je očuvanje 5 postojećih radnih mjesta.

R.b.	Naziv pokazatelja	
1.	Naziv pokazatelja	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora
	Mjerna jedinica	MW
	Ciljna vrijednost	0,02
2.	Naziv pokazatelja	R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima
	Mjerna jedinica	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)
	Ciljna vrijednost	2
3.	Naziv pokazatelja	R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe
	Mjerna jedinica	Broj ruralnog stanovništva koje ima koristi
	Ciljna vrijednost	10.000

Skupni prikaz pokazatelja za sve intervencije LRS											
Intervencija LRS	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Doprinos pokazateljima rezultata ZPP	Ciljna vrijednost po godinama							Ukupna vrijednost
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
1.1.1.	R.3 Digitalizacija poljoprivrede	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R. 3	0	0	0	0	2	0	2	4
1.1.1.	R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R. 9	0	0	0	4	6	0	10	20
1.1.1.	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora	MW	R. 15	0	0	0	0	0,01	0	0,015	0,025
1.1.1.	R.16 Ulaganja povezana s klimom	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R. 16	0	0	0	0	2	0	3	5
1.1.1.	R.26 Ulaganja povezana s prirodnim resursima	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R. 26	0	0	0	1	1	0	2	4
1.1.1.	R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R. 37	0	0	0	0	1	0	1	2
1.1.1.	R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva	Broj poduzeća	R. 39	0	0	0	0	1	0	1	2
2.1.1.	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora	MW	R. 15	0	0	0	0	0,005	0,005	0	0,01
2.1.1.	R.16 Ulaganja povezana s klimom	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R. 16	0	0	0	0	1	1	0	2
2.1.1.	R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R. 37	0	0	0	0	1	1	0	2

2.1.1.	R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva	Broj poduzeća	R. 39	0	0	0	0	3	3	0	6
3.1.1.	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora	MW	R. 15	0	0	0	0	0,01	0	0,01	0,02
3.1.1.	R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R. 37	0	0	0	0	1	0	1	2
3.1.1.	R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe	Broj ruralnog stanovništva koje ima koristi	R. 41	0	0	0	0	5.000	0	5.000	10.000

Projekti koji će se provoditi putem LRS doprinijeti će provedbi koncepta Pametnih sela u slučaju kada doprinose sljedećem aktivnostima/se odnose na:

- inovativna i pametna rješenjima u selima
- digitalizaciju u poljoprivredi i ostalim društvenim aktivnostima u selima
- doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima.

LRS kao razvojni dokument lokalnog karaktera ima mogućnost prepoznavanja potreba sela i time je važan čimbenik u provedbi koncepta Pametnih sela.

r.b.	Kriterij koji doprinosi provedbi koncepta Pametnih sela	Kriteriji LAG-a na temelju kojih se projekti svrstavaju u projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
1.	Inovativna i pametna rješenja u selima	Projekti koji aktivno koriste i integriraju digitalne tehnologije poput pametnih senzora, aplikacija ili drugih inovativnih digitalnih alata kako bi unaprijedili usluge, infrastrukturu ili kvalitetu života u ruralnim područjima mogu se smatrati projektima koji podržavaju Pametna sela.
2.	Digitalizacija u poljoprivredi i ostalim društvenim aktivnostima u selima	Projekti koji uključuju upotrebu digitalnih alata kao što su pametni senzori za praćenje usjeva, aplikacije za upravljanje poljoprivrednim operacijama, sustavi za precizno navodnjavanje, tehnologija za praćenje stoke, ili bilo koje druge inovativne digitalne tehnike koje unaprjeđuju poljoprivrednu produktivnost i učinkovitost te druge društvene aktivnosti u ruralnim područjima.
3.	Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanje klimatskih promjena u selima.	Projekti koji aktivno smanjuju emisije stakleničkih plinova u ruralnom okruženju, na primjer, putem korištenja obnovljivih izvora energije, energetske učinkovitosti, ili inovativnih poljoprivrednih praksi, mogu se smatrati projektima Pametnih sela.

5.4. Opis procesa odabira projekata na LAG natječajima

Proces odabira projekata, uključujući odabir projekata suradnje, provodit će se na način propisan relevantnim zakonskim, podzakonskim i provedbenim aktima.

U skladu s kriterijima propisanim u SP ZPP RH i LEADER operativnim pravilima, LAG objavljuje natječaje za intervencije propisane u LRS, zaprima, ocjenjuje i odabire projekte za dodjelu potpore.

Zadaci LAG-a su:

- izrada nediskriminirajućih i transparentnih postupka odabira i kriterija za odabir u kojima se izbjegavaju sukobi interesa i osigurava da nijedna interesna skupina zasebno ne kontrolira odluke o odabiru
- priprema i objava LAG natječaja za podnošenje zahtjeva za potporu korisnika sa LAG područja
- odabir projekata pristiglih na LAG natječaj uključujući utvrđivanje intenziteta i iznosa potpore (uz izbjegavanje dupliciranja provjera u odnosu na Agenciju za plaćanja)
- podnošenje prijedloga odabranih projekata prema Agenciji za plaćanja za završnu provjeru prihvatljivosti prije odobrenja
- praćenje napretka u ostvarenju ciljeva lokalne razvojne strategije
- obavljanje evaluacije provedbe lokalne razvojne strategije

Sve pripremljene procedure i dokumente, kao i tekst natječaja prije objave, odobrit će Upravni odbor LAG-a „VINODOL“ (dalje u tekstu: UO).

Na razini donošenja, ali i predlaganja odluka niti jedna interesna skupina neće imati više od 50% glasačkih prava, a biti će zastupljeni predstavnici sve tri interesne skupine.

Procedure LAG-a moraju uključivati sprječavanje sukoba interesa. Pitanje sukoba interesa mora biti uključeno u dnevni red sjednica/sastanaka/povjerenstava LAG-a. Sve osobe koje sudjeluju u postupku odabira projekata mora pružiti cjelokupne informacije o svojim interesima, pogotovo zaposlenje, poslovni interesi i uključenost u lokalnu zajednicu (rad u neprofitnim organizacijama i slično).

U svrhu osiguranja transparentnog, neovisnog i nepristranog donošenja odluka i izbjegavanja sukoba interesa između sudionika procesa odabira projekata i korisnika, sve osobe koje sudjeluju u postupku odabira projekata moraju biti upoznate s popisom korisnika prijavljenih na LAG natječaj te potpisati Izjavu o nepristranosti i povjerljivosti kojom potvrđuju da se one i/ili članovi njihovih obitelji ne nalaze u sukobu interesa. Istom izjavom osoba potvrđuje da nema osobnih interesa koji mogu utjecati na nepristranost prilikom postupka odabira projekata i da će u postupku odabira projekata postupati časno, pošteno, savjesno, odgovorno i nepristrano čuvajući povjerljivost podataka i informacija te vlastitu vjerodostojnost i dostojanstvo.

Sukob interesa postoji ako osoba koja sudjeluje u postupku odabira projekata je osobno ili članovi njezine obitelji sljedeće:

- zaposlenik, vlasnik, član, član upravnog ili bilo kojeg drugog tijela ili čelnik upravnog tijela korisnika ili bilo koje druge fizičke/pravne osobe povezane na bilo koji način s korisnikom (partnerska/povezana poduzeća, i sl.) i
- u odnosu na korisnika ima bilo kakav izravni ili neizravni osobni interes, i to zbog obiteljskog, emotivnog, ekonomskog, političkog ili nacionalnog razloga

U slučaju nastanka okolnosti koje narušavaju, ili bi mogle narušiti, objektivnost i nepristranost, ili ugroziti načelo izbjegavanja sukoba interesa, osoba koja sudjeluje u postupku odabira projekata obvezna je o tome odmah izvijestiti LAG te pisanim putem zatražiti izuzimanje iz daljnjeg postupka u vezi s projektom na koji se odnosi utvrđeni sukob interesa. U toj situaciji odabrani LAG izuzima takvu osobu iz daljnjeg postupanja kod korisnika.

Najkasnije prije otvaranja prvog LAG natječaja, UO imenovat će Ocjenjivački odbor koji će provoditi ocjenjivanje projekata. Ocjenjivači mogu biti djelatnici LAG-a i/ili druge osobe koje LAG za to ovlasti (vanjski stručnjaci i slično).

Postupak odabira projekata započinje pripremom i objavom LAG Natječaja, a završava objavom konačnih rezultata o provedenom LAG Natječaja.

LAG će raspisati LAG natječaj za pojedinu mjeru iz LRS, u skladu s indikativnim akcijskim i financijskim planom, koji će biti usklađen s važećom LRS i LEADER operativnim pravilima u trenutku njegove objave. LAG Natječaj će se objaviti na mrežnoj stranici.

LAG natječaj mora sadržavati sljedeće: predmet, svrhu i cilj LAG natječaja; pokazatelje iz LRS te na koji način se oni prate i dokazuju; iznos raspoloživih sredstava LAG natječaja; iznos raspoloživih sredstava; uvjete i kriterije iz LRS i dokumentaciju s kojom se oni dokazuju; visinu i intenzitet potpore (s jasno definiranim uvećanjima); način, uvjete i rokove podnošenja zahtjeva za potporu; način i uvjete postavljanja pitanja i objave odgovora na mrežnoj stranici odabranog LAG-a; postupovna pravila prilikom odabira projekata te popis priloga i obrazaca.

Od dana objave LAG Natječaja do dana početka podnošenja Zahtjeva za potporu mora proći najmanje 14 dana, a razdoblje podnošenja Zahtjeva za potporu mora trajati najmanje 30 dana. Početni i završni datum podnošenja Zahtjeva za potporu uvijek moraju biti na radni dan.

LAG Natječaj mora sadržavati adresu elektroničke pošte putem koje korisnici mogu postavljati pitanja vezana uz LAG natječaj te razdoblje u kojemu je moguće postavljati pitanja, a LAG objavljuje odgovore na pitanja na mrežnoj stranici LAG-a, u roku definiranom LAG natječajem.

LAG „VINODOL“ će održati najmanje jednu radionicu od dana objave LAG natječaja do dana početka podnošenja Zahtjeva za potporu.

U skladu s odobrenim procedurama, zaposlenici LAG-a i ocjenjivači će izvršiti provjeru svih pristiglih projekata, uključujući ocjenjivanje vezano za kriterije odabira. Nakon ocjene svih projekata Ocjenjivački odbor će izraditi rang listu sukladno bodovima ostvarenim temeljem kriterijima odabira. Svaka preporuka ocjenjivača, neovisno bilo ona pozitivna ili negativna mora biti odobrena od UO, koji donosi odluke o odabiru privremenom odabiru projekata, odluke o odbijanju projekata, odluke o odabiru projekata i obavijesti o odbacivanju zbog nedostatnosti sredstava.

Na odluku o privremenom odabiru projekta/odluku o odbijanju projekta, korisnik ima pravo podnijeti prigovor Povjerenstvu za prigovore, koje imenuje UO. Na odluku o odabiru projekta/obavijest o odbacivanju zbog nedostatnosti sredstava korisnik nema pravo podnijeti prigovor.

Nakon provedenog postupka odabira projekata, LAG objavljuje konačnu rang listu na svojoj mrežnoj stranici.

Za provedbu projekta suradnje opisanog u LRS, partneri na projektu moraju sklopiti Sporazum o suradnji u skladu s LEADER operativnim pravilima, a koji uključuje sljedeće podatke: podatke o partnerima u projektu suradnje; opis glavnih ciljeva i očekivanih rezultata projekta suradnje koji moraju biti mjerljivi; planirane aktivnosti kako bi projekt ostvario cilj; definiranje grupe korisnika kojima je namijenjen projekt suradnje ili grupa korisnika od koje se očekuje sudjelovanje u projektu suradnje; imenovanje glavnog partnera; aktivnosti, uloge i zadaće svakog partnera u provedbi i praćenju projekta suradnje; lokacije provedbe projekta suradnje; ukupni financijski plan projekta s jasnom razdiobom aktivnosti i troškova između partnera; vremensko trajanje projekta, s datumom početka i završetka projekta suradnje; prava i obveze između partnera; pravo na izmjenu i raskid Sporazuma o suradnji, s jasnim odredbama kada se Sporazum o suradnji ne smije izmijeniti ili raskinuti i ako partneri dozvole, klauzule oko uključivanja novih partnera i/ili zamjene partnera i/ili isključivanja postojećih partnera.

Za projekt suradnje LAG će, temeljem natječaja kojeg će raspisati APPRRR, podnijeti Zahtjev za potporu, prema pravilima i kriterijima definiranim LEADER operativnim pravilima i Natječajem.

O svim aktivnostima, uključujući projekt suradnje Skupština LAG-a, obavještava se u sklopu Godišnjeg izvješća o radu LAG-a za prethodnu godinu.

Ulogu potpune kontrole i nadzora nad radom LAG-a, Ocjenjivačkog i Upravnog odbora će vršiti Nadzorni odbor, uključujući prepoznavanje i procjenu uzroka svakog odstupanja od propisanog rada, sprečavanje i otkrivanje nepravilnosti i prijevara u radu te provjeru izbjegavanja sukoba interesa pri postupanju Ocjenjivačkog i Upravnog odbora.

5.5. Usklađenost LRS sa ZPP

Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Intervencija LRS	Usklađenost s specifičnim ciljevima ZPP (uključujući međusektorski/horizontalni)
1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora	1.1. Modernizacija poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda	1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje	ZPP 2. Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju
	1.2. Jačanje usmjerenosti poljoprivredne proizvodnje na tržište		ZPP 4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvencije ugljika, te promicanje održive energije
	1.3. Privlačenje i podupiranje mladih poljoprivrednika		ZPP 5. Poticanje održivog razvoja i djelotvornog upravljanja prirodnim resursima, kao što su voda, tlo i zrak, uključujući smanjenje ovisnosti o kemikalijama
	1.4. Razvoj ekološke poljoprivrede		ZPP 7. Privlačenje i podupiranje mladih poljoprivrednika i novih poljoprivrednika te olakšavanje održivog poslovnog razvoja u ruralnim područjima ZPP 8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo
2. Obnova ruralnog gospodarstva diversifikacijom poljoprivredne proizvodnje	2.1. Razvoj djelatnosti komplementarnih s turizmom	2.1.1. Potpora za nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području	ZPP 4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenjem emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvencije ugljika, te promicanje održive energije
	2.2. Razvoj agroturizma i ostalih nepoljoprivrednih djelatnosti		ZPP 8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo
3. Unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima	3.1. Razvoj komunalne i društvene infrastrukture	3.1.1. Potpora ruralnoj infrastrukturi i lokalnim uslugama	ZPP 4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenjem emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvencije ugljika, te promicanje održive energije
			ZPP 8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo

Opći cilj 1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora provoditi će se kroz intervenciju 1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje. Naglasak će biti na uvođenju novih tehnologija i digitalizaciju, povećanju dodatne vrijednosti poljoprivrednih proizvoda, razvoju ekološke poljoprivrede te na poticanju mladih na bavljenje poljoprivredom.

Ovaj opći cilj usklađen je sa specifičnim ciljem ZPP-a 2. putem jačanja usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava, uključujući veću usmjerenost na inovacije i digitalizaciju. Usklađen je sa specifičnim ciljevima ZPP-a 4. i 5., jer naglašava važnost održivog razvoja poljoprivrede i ruralnih područja, gdje se produktivnost i konkurentnost promiču uz istovremeno smanjenje negativnih utjecaja na okoliš i doprinos borbi protiv klimatskih promjena, putem ulaganja u obnovljive izvore energije te poticanjem razvoja ekološke poljoprivrede što smanjenje ovisnost o kemikalijama.

Usklađenost sa specifičnim ciljevima ZPP-a 7 i ZPP-a 8 podrazumijeva promicanje održivog razvoja i povećanja produktivnosti u poljoprivredi, što dovodi do privlačenja mladih poljoprivrednika, podržava zapošljavanje, rast, rodnu ravnopravnost, socijalnu uključenost i lokalni razvoj u ruralnim područjima.

Opći cilj 2. Obnova ruralnog gospodarstva diversifikacijom poljoprivredne proizvodnje stavlja naglasak na osiguranje boljeg plasmana autohtonih proizvoda, povezivanje turističkog sektora sa sektorom poljoprivrede te razvoja specijalnih oblika turizma, posebice agroturizma. Provoditi će se kroz intervenciju 2.1.1. Potpora za nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području.

Ovaj cilj usklađen je s ciljem ZPP 4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenjem emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvencije ugljika, te promicanje održive energije, s obzirom da diversifikacija može doprinijeti održivijem pristupu poljoprivredi i smanjenju negativnih utjecaja na okoliš te da se u okviru intervencije potiče ulaganje u obnovljive izvore energije.

Usklađen je sa specifičnim ciljem ZPP-a 8. budući da diversifikacija poljoprivredne proizvodnje i promicanje kružnog biogospodarstva stvaraju nove poslovne prilike u ruralnim područjima, što potiče rast i zapošljavanje. Također, poticanje sudjelovanja žena u ovim sektorima doprinosi rodnoj ravnopravnosti i socijalnoj uključenosti, dok održive prakse podržavaju lokalni razvoj i dugoročnu održivost ruralnih zajednica.

Opći cilj 3. Unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima provoditi će se kroz intervenciju 3.1.1. Potpora ruralnoj infrastrukturi i lokalnim uslugama. Unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima može uključivati razne aspekte, uključujući poboljšanje infrastrukture i pristupa temeljnim uslugama. Kako bi se postigao taj cilj, mogu se implementirati održive prakse, uključujući energetska učinkovitost, obnovljive izvore energije i očuvanje okoliša, što doprinosi smanjenju emisija stakleničkih plinova i promicanju održive energije. Ova sinergija omogućava ruralnim zajednicama da unaprijede svoje uvjete života dok istovremeno doprinose globalnim ciljevima zaštite okoliša i klimatske održivosti, čime je postignuta usklađenost sa specifičnim ciljem ZPP-a 4.

Ujedno, ovaj opći cilj i intervencija 3.1.1. usklađeni su sa ciljem ZPP-a 8., jer pružaju potporu za projekte izgradnje i obnove infrastrukture, kao i pružanje lokalnih usluga, što stvara nova radna mjesta u ruralnim područjima, potičući zapošljavanje i ekonomski rast.

6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS

6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS

LAG „VINODOL“ je upisan u Registar udruga RH 7. prosinca 2012. godine. Zapošljava jednog voditelja i dva stručna suradnika na puno radno vrijeme te predsjednika LAG-a na nepuno radno vrijeme.

U LAG-u „VINODOL“, od osnivanja, nije bilo veće fluktuacije kadrova. Predsjednik LAG-a, pokretač njegovog osnivanja, i dalje aktivno sudjeluje u radu LAG-a, iako je u međuvremenu otišao u mirovinu s mjesta direktora Poduzetničkog centra Vinodol. Voditelj LAG-a, koji ima deset godina iskustva u provedbi LEADER pristupa, brine o provođenju planova i programa, nadzire rad ostalih

djelatnika, osigurava cjelokupno upravljanje radi postizanja zadanih ciljeva te obavlja administrativne i tehničke poslove. Stručni suradnici su zaduženi za dnevne uredske poslove, komunikaciju s partnerima i suradnicima, pomoć pri promoviranju projekata i aktivnosti.

Zaposlenici LAG-a imaju, kao temeljnu, zadaću provedbe LRS te provođenje LEADER pristupa. Tijekom rada u LAG-u kontinuirano su sudjelovali na edukacijama, radionicama, skupovima i sličnim događanjima te se educirali, kako bi stekli potrebne vještine. Stečena znanja i iskustva zaposlenici koriste u svakodnevnom radu te pružaju savjetodavnu potporu svim subjektima koji djeluju na području LAG-a. Proveli su veliki broj animacijskih aktivnosti što je rezultiralo dobrom provedbom LRS za razdoblje 2014.-2020.

U radu LAG-a sudjeluju i svi članovi LAG-a, koji čine Skupštinu LAG-a te Upravni i Nadzorni odbor.

Zaposlenici i članovi LAG-a će u svom daljnjem radu nastaviti s pohađanjem edukativnih aktivnosti i treninga, kako bi maksimizirali svoje znanje i vještine, te na taj način razvili i ojačali okruženje, koje doprinosi aktivnom životu i radu. Udruživanjem zaposlenika i članova LAG-a odnosno lokalnih dionika, oko zajedničkih projekata i međusektorskih akcija, ne samo da se postiže sinergija i osjećaj zajedničkog vlasništva, već se stvara masa potrebna za poboljšanje ekonomske konkurentnosti područja.

Pored postojećih ljudskih kapaciteta, LAG je u svrhu kvalitetne provedbe LRS osigurao i potrebna financijska sredstva. Bespovratna sredstva za izradu LRS i tekuće troškove tijekom izrade LRS osigurana su iz Mjere 19. Dio financijskih sredstava osiguran je putem godišnjih članarina. Odlukom Skupštine LAG-a određeno je da sve JLS u sastavu LAG-a imaju obvezu plaćanja godišnje članarine, što iznosi ukupno 23.923,29 EUR/godišnje. Dodatno, svaki član plaća 15 EUR/mjesečno, što ukupno godišnje iznosi 7.200 EUR.

Rad LAG-a prati i financijski podržava i Primorsko-goranska županija sa sredstvima od 13.000 EUR/godišnje.

Za predfinanciranje rada LAG „VINODOL“ ima odobren okvirni kredit po transakcijskom računu na iznos 300.000,00 HRK, na rok od godine dana sklopljen je s ERSTE & STEIERMÄRKISCHE BANK d.d. Kamata se plaća na iznos iskorištenog kredita i to od dana korištenja do roka vraćanja po fiksnoj stopi u iznosu od 2,8500% godišnje. Kredit je odobren pod uvjetima navedenim u ugovoru, a u skladu s uvjetima iz Ugovora o uključivanju u sustav „ESB obračunski pooling“ kojeg je banka sklopila s Primorsko-goranskom županijom i povezanim osobama uključujući i LAG „VINODOL“.

Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS

Godina provedbe LRS	Planirani broj zaposlenih osoba koji rade isključivo na provedbi LRS (animacija, LAG natječaj, ostali uredski poslovi u vezi provedbe LRS), izražen u FTE	Planirani iznos članarina (ukupno) za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Planirani iznos iz ostalih izvora financiranja za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Ukupno planirani iznos za predfinanciranje tekućih troškova i animacije
2023.	3	31.123,29	13.000	34.123,29
2024.	3	31.123,29	13.000	34.123,29
2025.	3	31.123,29	13.000	34.123,29
2026.	3	31.123,29	13.000	34.123,29
2027.	3	31.123,29	13.000	34.123,29
2028. (n+2)	3	31.123,29	13.000	34.123,29
2029. (n+2)	3	31.123,29	13.000	34.123,29

6.2. Opis praćenja (monitoring) i procjene (evaluacija) provedbe LRS

LAG „VINODOL“ je odgovoran za razvoj, provedbu, praćenje i evaluaciju svoje LRS.

Proces praćenja provedbe LRS-a uključuje prikupljanje podataka o dinamici trošenja sredstava potpore, podacima o prijavljenim, ugovorenim i isplaćenim projektima, doprinosu projekata ciljevima i pokazateljima LRS-a, edukaciji i jačanju kapaciteta te napretku projekata suradnje. Ovi podaci bit će redovno evidentirani i obuhvaćeni Godišnjim izvješćem o radu LAG-a. Prvo godišnje izvješće o radu se dostavlja do 15. siječnja 2025. godine za izvještajno razdoblje od 16. listopada 2023. godine do 15. listopada 2024. godine. Svako sljedeće Godišnje izvješće se dostavlja do 15. siječnja godine koja slijedi nakon prvog izvještajnog razdoblja.

U cilju efikasnog ispunjavanja svih obveza LAG-a na početku provedbe LRS uspostaviti će se baza podataka svih projekata, a zaposlenici LAG-a će prikupljati i pohranjivati informacije na temelju dokumenata dostavljenih prilikom prijave na natječaj LAG-a, ali i temeljem informacija o provedbi projekta dobivenih od korisnika. LAG će evidentirati sve informacije o korisniku i ulaganju, uključujući pravni status, spol, godine, edukaciju, primarni sektor korisnika, sektor ulaganja, broj novozaposlenih, očuvanih radnih mjesta i sl. Svi ključni datumi i informacije, zahtjevi i odluke, bit će evidentirani u bazi podataka LAG-a.

Voditelj LAG-a bit će odgovoran za funkcioniranje baze podataka, koja će omogućiti efikasno praćenje provedbe, uključujući procesuiranje svih informacija potrebnih za praćenje, izradu godišnjih izvješća o radu LAG-a, slanje točnih informacija prema nadležnim tijelima, podlogu za rad evaluatora te transparentan rad i pravovremeno pružanje svih podataka Skupštini LAG-a „VINODOL“.

Prilikom pohranjivanja podataka, vodit će se računa da svaka prijava dobije svoj identifikacijski broj kako bi baza podataka bila funkcionalna. Svaka prijava povezat će se s ciljevima i prioritetima LRS, ali i zadanim pokazateljima, a što će biti podloga za kasnije izvještavanje i evaluaciju. Prikupljat će se i ostali pokazatelji radi analize i mjerenja uspješnosti provedbe strategije. Dodatni pokazatelji bit će korisni za prikaz lokalnih učinaka, a njihova struktura i uporaba će osigurati dodatnu vrijednost, nadovezujući se na temeljne pokazatelje. Jasno definiranje i razumijevanje svakog pokazatelja, zajedno s metodologijom prikupljanja podataka za izračun vrijednosti istih je osnova za učinkovito provođenje svake evaluacije.

Koristeći podatke iz tablica za praćenje, LAG će izrađivati godišnja izvješća o radu LAG-a.

Uvjeti za novo programsko razdoblje uključuju obvezu LAG-a da godišnje dostavlja izvješća o radu Upravljačkom tijelu i javnosti, u kojima će biti sadržani podaci o provedbi i učinku LRS-a. Osim toga, očekuje se da će LAG sudjelovati u postupku izmjene i ažuriranja LRS-a ako se pojave odstupanja ili promjene u provedbi ili ciljevima strategije. Ova transparentnost i sustavna evaluacija pomoći će osigurati učinkovitu provedbu LRS-a u novo programsko razdoblje.

Precizne, točne i nedvosmislene informacije iz baze podataka su podloga za procjenu provedbe LRS-a i polazišna točka za njezino unaprjeđenje, evaluaciju i modifikaciju po potrebi.

Opis evaluacije LRS uključuje planiranje i provođenje evaluacije, koja će ocjenjivati ispunjenje ciljeva LRS-a i doprinos LEADER pristupa i partnerstva. Odbor za praćenje, koji je uspostavljen u prošlom programskom razdoblju, bit će odgovoran za provedbu evaluacije LRS.

Svrha evaluacije je preispitati rezultate i učinke LRS LAG-a „VINODOL“ te efikasnost i efektivnost provođenja integriranog razvoja područja.

Evaluacijske aktivnosti usmjerene su na provedbu LRS-a s namjerom da se lokalnoj zajednici, prvenstveno Skupštini LAG-a, kroz praćenje i evaluaciju pokaže dostizanje ciljeva i prioriteta te učinkovitost i učinak provedbe LRS-a. Nadalje, potrebno je, na transparentan način, uspostaviti rani dijalog među lokalnim javno-privatnim partnerstvom o povratnim informacijama i preporukama, kako bi se postigla najveća korist od rezultata evaluacije te da se posljedično usmjerava daljnja provedba LRS-a u svrhu poboljšanja održivog razvoja i očuvanja identiteta područja.

Osim navedenih lokalnih ciljeva, poseban cilj je i kvalitetan doprinos, putem izvještavanja, evaluaciji LEADER pristupa na nacionalnom nivou.

Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP

Naziv pokazatelja rezultata ZPP (RI)	Naziv mjerne jedinice	Mjerna jedinica	Intervencija LRS (naziv i/ili kod)	Ciljna vrijednost po godinama							
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	Ukupna vrijednost
R.3 Digitalizacija poljoprivrede	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za digitalnu poljoprivrednu tehnologiju u okviru ZPP-a	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	1.1.1.	0	0	0	0	2	0	2	4
R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	1.1.1.	0	0	0	4	6	0	10	20
R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora	Ulaganja u kapacitete za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, uključujući biološke (u megavatima), za koja je dodijeljena potpora	MW	1.1.1.	0	0	0	0	0,01	0	0,015	0,025
			2.1.1.	0	0	0	0	0,005	0,005	0	0,01
			3.1.1.	0	0	0	0	0,01	0	0,01	0,02
R.16 Ulaganja povezana s klimom	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u okviru ZPP-a kojima se doprinosi ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama te proizvodnji obnovljive energije ili biomaterijala	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	1.1.1.	0	0	0	0	2	0	3	5
			2.1.1.	0	0	0	0	1	1	0	2
R.26 Ulaganja povezana s prirodnim resursima	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za produktivna i neproduktivna ulaganja u okviru ZPP-a povezanu sa zaštitom prirodnih resursa	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	1.1.1.	0	0	0	1	1	0	2	4
R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	1.1.1.	0	0	0	0	1	0	1	2
			2.1.1.	0	0	0	0	1	1	0	2
			3.1.1.	0	0	0	0	1	0	1	2
R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva	Broj ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijenih uz potporu u okviru ZPP-a	Broj poduzeća	1.1.1.	0	0	0	0	1	0	1	2
			2.1.1.	0	0	0	0	3	3	0	6
R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe	Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a	Broj ruralnog stanovništva koje ima koristi	3.1.1.	0	0	0	0	5.000	0	5.000	10.000

7. FINANCIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS

7.1. Financijski plan provedbe LRS

Provedba LRS financirat će se javnim i privatnim sredstvima. Sredstva javne potpore osiguravaju se iz proračuna EU i RH, od čega EU sudjeluje s 80% udjela, a RH s 20% udjela. Privatna sredstva odnose se na sredstva korisnika, koji ovisno o intenzitetu potpore, moraju osigurati sufinanciranje vlastitim izvorima, ili koristeći kreditne linije. Sredstva za predfinanciranje tekućih troškova i troškova projekta suradnje, LAG će osigurati putem članarina i kredita, a koristit će i mogućnost dobivanja predujma.

U tablici 33., prikazan je indikativan financijski plan provedbe LRS po intervencijama za cijelo programsko razdoblje 2023.-2027. , koji uključuje 2028. i 2029. godinu s obzirom da se temelji na isplaćenim sredstvima. Sva sredstva za provedbu LRS moraju biti isplaćena do kraja 2029. godine.

Očekuje se da će do kraja 2027. godine biti ugovorena sva planirana sredstva.

Analizirajući sve projektne prijedloge i potrebe područja LAG-a „VINODOL“, uzevši u obzir ograničena sredstva za provedbu LRS, sredstva su podjednako raspoređena na dvije intervencije:

1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje i 3.1.1. Potpora ruralnoj infrastrukturi i lokalnim uslugama (33,30%), dok je za Intervenciju 2.1.1. Potpora za nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području osigurano 7,40% ukupnih sredstava.

Sredstva za tekuće troškove i animaciju iznose 25% ukupnih sredstava, a godišnje će biti utrošeno 5% sredstava, dok udio sredstava za priprema i provedba projekta suradnje iznosi 1%.

Za projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela planirano je 12,65% ukupnih sredstava.

Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Raspored sredstava po godinama (%)							Ukupno za cijelo programsko razdoblje po intervenciji	Od toga za projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.		
1.1.1.	0	0	0	6,55	10,10	0	16,65	33,30	6,66
2.1.1.	0	0	0	0	3,70	3,70	0	7,40	1,23
3.1.1.	0	0	0	0	16,65		16,65	33,30	4,76
Tekući troškovi i animacija	0	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	0	25,00	n/p
Priprema i provedba projekata suradnje	0	0	0	0	1,00	0	0	1,00	n/p
UKUPNO	0	5,00	5,00	11,55	36,45	8,70	33,30	100%	12,65

7.2. Akcijski plan provedbe LRS

Indikativni akcijski plan provedbe u tablici 34. prikazuje vremensko razdoblje u kojem će se LRS provoditi.

Sudionici provedbe indikativnog akcijskog plana su zaposlenici i voditelj LAG-a, predsjednik LAG-a, Ocjenjivački odbor, Odbor za praćenje i UO, a provedbu nadzire Nadzorni odbor te Skupština LAG-a.

LAG natječaji planiraju se raspisati u razdoblju 2024.-2026., kako bi se ostavilo dovoljno vremena s jedne strane za kvalitetnu pripremu natječaja, a s druge strane za provedbu ugovorenih projekata, koji trebaju biti provedeni i isplaćeni do kraja 2029. godine.

U 2024. godini će se raspisati natječaji za intervencije 1.1.1. Potpora povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje i 3.1.1. Potpora ruralnoj infrastrukturi i lokalnim uslugama.

U 2025. godini planira se priprema i objava natječaja za Intervenciju 2.1.1. Potpora za nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području.

U 2026. godini objavit će se drugi LAG natječaj za sve tri intervencije, a očekuje se ugovaranje svih projekata, iz predmetnih natječaja, do kraja 2027. godine.

Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Broj LAG natječaja							
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	Ukupno
1.1.1.		1		1				2
2.1.1.			1	1				2
3.1.1.		1		1				2
UKUPNO		2	1	3				6

8. PRILOZI

Prilog 1. Popis zaštićene kulturno-povijesne baštine na području LAG-a „VINODOL“

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro
	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Kulturni krajolik	Arheologija	Pojedinačno	Zbirka	
Grad Bakar	Kompleks Kaštela	Urbanistička cjelina grada Bakra			Pokaznica iz Crkve sv. Jurja Mučenika		
	Crkva sv. Kuzme i Damjana	Etnografska zona Bakarskih prezida - Takala			Žara za vodu		
	Palača Marochini (Palača "Studio et labore")	Ruralna cjelina Praputnjak					
		Etnozona Praputnjak					
Grad Crikvenica	Kuća Jozе Lončarića	Ruralna cjelina naselja Sopaljska		Arheološka zona poluotoka Havišće	Orgulje u župnoj crkvi Majke Božje	Arheološka zbirka	
	Hotel "Therapia"	Kulturno-povijesna cjelina naselja Kotor		Arheološko nalazište Igralište	Slika „Bogorodica s Djetetom“	Muzej grada Crikvenice - muzejska građa: Paleontološka zbirka i Zbirka razglednica)	
	Hotel "Miramare"				Violina graditelja Alessandra Galliana		
	Toš - mlin za masline				Pokaznica u župnoj crkvi sv. Jelene		
	Kompleks bivšeg pavlinskog samostana u Crikvenici – Kaštel				Čamac tipa „guc“		
	Stambene zgrade						
	Kameni objekt						
Vodosprema (stara pučka štirna)							
Grad Kraljevica	Svjetionik Oštro	Etnografska cjelina Bakaračke tunere			Drveni polikromirani oltar sv. Nikole Biskupa	Zbirka maketa brodova iz Brodogradilišta Kraljevica	
	Stari grad Zrinskih s crkvom sv. Nikole				Orgulje u župnoj crkvi sv. Nikole		
	Novi grad				Agregat i istosmjerni generator u »Brodogradilištu Kraljevica«		

Grad Novi Vinodolski	Frankopanski kaštel s kulom Kvadrac	Kulturno povijesna urbanistička cjelina Novi Vinodolski		Olupina njemačkog ratnog broda "TA 45" (SPICA)	Pokaznica iz crkve BDM Karmelske	Inventar crkve sv. Filipa i Jakova	Novljanski mesopust
	Crkva sv. Marina s arheološkim nalazištem na otočiću Sveti Marin			Arheološki ostatci utvrde Lopar		Narodni muzej i galerija Novi Vinodolski, muzejska građa - Etnografska zbirka	Bunjevački govori
				Ruševine staroga grada Ledenica		Narodni muzej i galerija Novi Vinodolski, muzejska građa - Umjetnička zbirka	
Općina Čavle	Tradicijska kamena zgrada			Arheološka zona nekropole Grobišće			Grobnička čakavština
	Čebuharova kuća						
	Ladanjski sklop Majer						
	Kuća Linić						
	Kompleks kaštela Grobnik						
Vinodolska općina	Rodna kuća akademika Josipa Pančića	Ruralna cjelina Belgrad		Gradina Badanj	Orgulje u župnoj crkvi sv. Martina biskupa		
	Ostaci Frankopanskog kaštela s kulom	Kulturno-povijesna cjelina grada Drivenika			Oltar Majke Božje Snježne		
	Tradicijska kuća Belobrajić s okućnicom				Inventar crkve sv. Petra i Pavla		
					Kameni dijelovi torkule – preše za grožđe		
					Torkula – preša za grožđe		
Ukupno LAG	24	10	0	7	16	6	3

Izvor: Ministarstvo kulture, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>, <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/vrste-kulturne-bastine/nepokretna-kulturna-bastina/registar-kulturnih-dobara-373/javna-objava-u-narodnim-novinama/7426>